БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ САНОАТ ВА ҚИШЛОҚ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТЛАРИ, ЎЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ ШАҲАР КОМИТЕТИ, МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ САНОАТ ВА ҚИШЛОҚ ОБЛАСТЬ ҲАМДА ШАҲАР СОВЕТЛАРИНИНГ ОРГАНИ

№ 64 (2355). | 31 март, якшанба, 1963 йил. | Баҳоси 2 тийин.

МАККАЖЎХОРИКОРЛАРГА ТАБРИК

Қадрли ўртоқлар!

Сизларни, Украина ёш маккажўхорикорлари кенгашининг қатнашчиларини ва республиканинг фидокорона меҳнати билан, етиштираётган мўл ҳосиллари билан Ватанимизни, бутун совет халқини қувонтираётган республика минг-минглаб ғаллакорларини КПСС Марказий Комитети ва Совет ҳукумати номидан табриклашдан ғоят хурсанд ва жуда ҳам мамнунман.

Сизлар ўтган йили қилган ишларингизнинг якунларини тўплаш, янги, янада юксак марраларни белгилаш учун ўзингизнинг традицион кенгашингизга тўпландингиз. Сизлар 1962 йилда катта муваффақиятларга эришдингиз. Иқлим шароити ноқулай келишига қарамай, 3.600 маккажўхорикор звено, бригада ва агрегат, ўқувчиларнинг 800 ишлаб чиқариш бригадаси гектаридан 50 центнердан кўпроқ дон етиштириб, йиғиштириб олди. Сизлар юксак ишлаб чиқариш кўрсаткичларингиз билан, демак, меҳнатингиз, маҳоратингиз билан Украина шароитида об-ҳавонинг қандай келишига қарамай, катта майдонларда ҳар гектар ердан 50 центнердан маккажўхори ҳосили олиш мумкин эканлигини исбот қилдингиз.

Бунинг учун нима қилиш зарур? Маккажўхорига меҳр-муҳаббат билан қараш, онгли ва илмий суратда ёндошиш керак. Шунинг учун ҳам шонли машъалларингиз — винницалик Раиса Пасечник, полтавалик Надежда Северток ва Иван Ляшенко, Ровна областидаги Вербский мактаб-интернат ўқувчиларининг ишлаб чиқариш бригадаси ана шундай юксак кўрсаткичларга эришдилар. Улар ҳар гектар ерда 100 центнердан кўпроқ маккажўхори дони етиштирдилар.

Украина ғаллакорлари 1963 йилда маккажўхоридан мўл ҳосил олиш, республикада 2,5 миллиард пуд дон етиштириш ва давлатга 700-800 миллион пуд ғалла сотиш учун курашмоқдалар. Республикадаги ёш маккажўхорикорлар ана шу социалистик мусобақада актив қатнашаётганликлари ғоят қувончли бир ҳолдир.

Аммо, сизларга шуни айтишим кераки, пўлат от — тракторни маҳкам эгарлаб олган, маккажўхори етиштиришда комплекс механизацияни гиталовчасига қўлланишга ўрганган, илғор тажриба, фан ва техника ютуқларини ишлаб чиқаришга кенг жорий қиладиган киши сизлар эришмоқ учун курашаётган маррага ета олади — гектаридан 50 центнер ва бундан ҳам кўпроқ маккажўхори дони етиштира олади.

Ҳозирги вақтда энг асосий иш шуки, кўкламни шайланиб кутиб олиш, маккажўхорини қисқа муддатларда ва ғоят сифатли қилиб экиш, маккажўхорини етиштиришда илғор агротехника усулларини кенг қўлланиш, етиштирилган ҳосилни ўз вақтида йиғиштириб олиш керак.

Комсомоллар ва ёшлар қишлоқ хўжалик маҳсулотларини мўл-кўл қилиш учун курашда доим партиянинг содиқ ёрдамчилари бўлиб келдилар. Ишонч билдириб айтаманки, Украинанинг ёш маккажўхорикорлари маккажўхоридан мўл ҳосил етиштиришда мамлакатимиздаги барча ёш ғаллакорларга ўрнак кўрсата оладилар.

Азиз дўстлар! Сизларни яна бир марта чин қалбдан табриклайман, дон етиштиришни кўпайтириш учун, мамлакатимизда қишлоқ хўжалик маҳсулотларини мўл-кўл қилиш учун курашда катта муваффақиятларга эришувингизни тилайман!

Н. ХРУШЧЕВ.

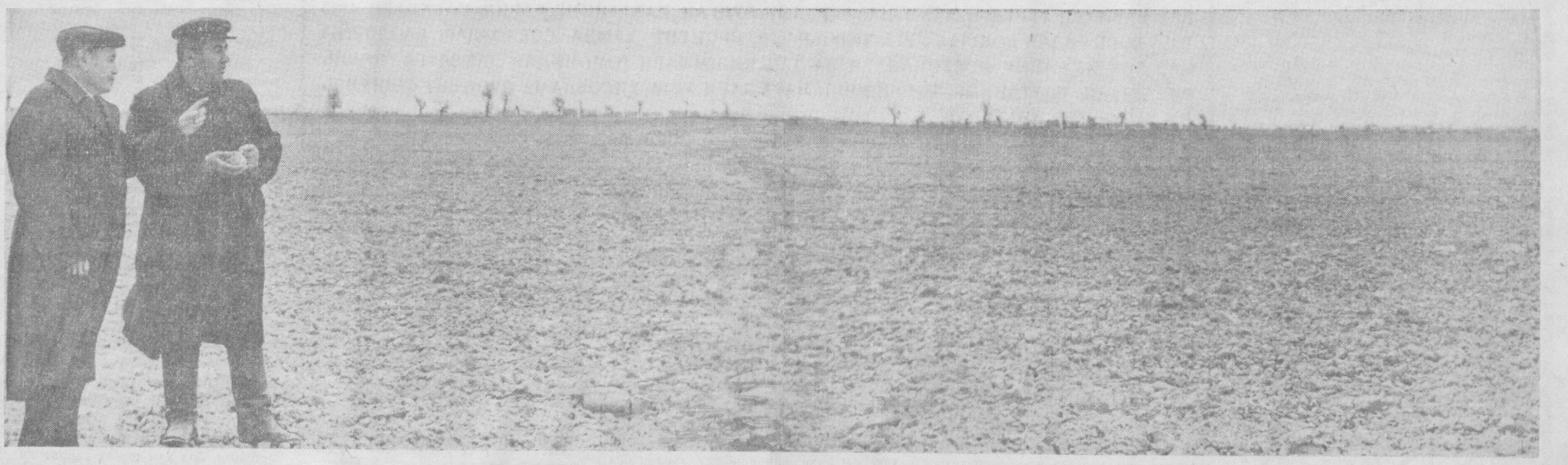

Бекобод районидаги 1-«Далварзин» совхозининг пахтакорлари партия ва ҳукуматимизнинг куни кеча эълон қилинган қароридан ғоят руҳланган ҳолда чигит экиш кампаниясига тайёргарликни борган сари авж олдирмоқдалар. Хўжаликда эрта-индин чигит экилади. **Суратда** (чапдан): совхоз директори **Й. Иброҳимов** ва бош агроном **М. Чолаков** ўртоқлар 7-бўлимнинг экишга тахт қилинган даласини кўздан кечирмоқдалар.

ЧИН КЎНГИЛДАН ҚУТЛАЙМИЗ

Чимқўрғон сув омбори қурилишининг бошлиғи
ўртоқ А. Я. ШЧЕРБАКОВГА

Партия бюросининг секретари
ўртоқ К. Н. СКРИПКОГА

Қурилиш касаба союз комитетининг раиси
ўртоқ И. ҚАЛНАЗАРОВГА

Комсомол комитети секретари
ўртоқ С. ҚАЗНАЕВГА

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ва Министрлар Совети Чимқўрғон сув омбори қурувчилари коллективини ажойиб меҳнат ғалабаси билан — республикадаги энг йирик гидротехника иншоотларидан бирининг қурилиб битказилганлиги ва тўла қуввати билан ишга туширилганлиги билан чин кўнгилдан табриклайдилар.

Бу шонли ғалаба партия ва ҳукуматнинг жуда катта ёрдами, қурилиш ишчиларининг, инженер-техник ходимлари ва хизматчиларининг фидокорона меҳнати туфайли қўлга киритилди. Сув омборини қуриш вақтида кенг кўламларда қўлланилган қурилиш техникаси ёрдами билан 7,5 миллион кубометр ер ишлари, 94 минг кубометр бетон ва темирбетон ишлари бажарилди, автомашиналарда 10 миллион тоннадан ортиқ тупроқ ва бошқа юклар ташилди.

Чимқўрғон сув омбори жуда катта халқ хўжалик аҳамиятига эга. Сув омбори тўла қуввати билан ишга туширилиши натижасида Сурхондарё областидаги колхоз ва совхозларнинг 77 минг гектар ер майдони сув билан муттасил таъминланиб туради, бу эса пахта етиштиришни кўпайтириш ва Ватанга бу қимматли хом ашёни тобора кўпроқ миқдорларда бериш имкониятини туғдиради.

Бошқа сув хўжалиги иншоотлари каби Чимқўрғон сув омборининг қурилиши—партиямизнинг, унинг ленинчи Марказий Комитетининг, Совет ҳукумати ва шахсан ўртоқ Н. С. Хрушчевнинг пахтачиликни бутун чоралар билан ривожлантириш тўғрисида, Совет Ўзбекистони экономикасини ва маданиятини юксалтириш тўғрисида тинмай қилаётган ғамхўрлигининг ёрқин ифодасидир.

Қурувчилар ва автомобиль транспорти ходимлари, азиз ўртоқлар! Сизнинг олдингизда йирик гидротехника иншоотлари қуришдан иборат янги шонли ишлар турибди. Сизларни чин қалбимиздан қутлаймиз ҳамда севикли Ватанимизнинг бахт-саодати йўлида, коммунизм тантанаси йўлида янги катта меҳнат ғалабаларига эришувингизни қизғин тилаймиз.

ЎЗБЕКИСТОН КП МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ	ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИ	ЎЗБЕКИСТОН ССР МИНИСТРЛАР СОВЕТИ

ШАҲРИМИЗНИНГ ҲУСНИ УЧУН!

КОРХОНАЛАР, БОШҚАРМАЛАР, ТАШКИЛОТЛАР, ЎҚУВ ЮРТЛАРИ, МАДАНИЙ-МАИШИЙ ВА ДАВОЛАШ МУАССАСАЛАРИНИНГ РАҲБАРЛАРИГА, МАҲАЛЛА КОМИТЕТЛАРИГА, ТОШКЕНТ ШАҲРИНИНГ БАРЧА АҲОЛИСИГА ТОШКЕНТ ШАҲАР ПАРТИЯ КОМИТЕТИ ВА ШАҲАР СОВЕТИ ИЖРОИЯ КОМИТЕТИНИНГ МУРОЖААТИ

Қадрли ўртоқлар!

Коммунистик партия ва Совет ҳукумати меҳнаткашларнинг турмуш даражасини янада ошириш, уларнинг уй-жой ва маиший шароитларини яхшилаш тўғрисида тинмай ғамхўрлик қилмоқдалар.

Мамлакатимизда шаҳар ва районларни ободонлаштириш, бульвар, сквер, кўча ва ҳовлиларни кўкаламзорлаштиришга, ирригацион каналлар қурилиши ва уларни реконструкция қилишга, ариқларни тартибга келтириш, санитария маданиятини оширишга тобора кўп маблағ ажратилмоқда.

Коммунистик партия ва Совет ҳукуматининг тинмай қилаётган ғамхўрлиги туфайли Тошкент йирик саноат ва маданий марказга айланди. Тошкентда Ўрта Осиё раҳбарлик ташкилотларининг жойлашаётганлиги шаҳар олдига янада янги, масъулиятли вазифаларни қўяди.

Ҳар бир онгли гражданнинг вазифаси — шаҳарни, ўз районини, ҳовли ва уйини тоза тутишдир.

Тошкент шаҳар партия комитети ва шаҳар Совети ижроия комитети корхоналар, бошқармалар, ташкилотлар, ўқув юртлари, маданий-маиший ва даволаш муассасалари раҳбарларига ва маҳалла комитетларига, шаҳарнинг барча меҳнаткашларига республикамиз пойтахтини ободонлаштириш, кўкаламзорлаштириш, санитария-тозалаш ишларида кенг қатнашишга чақирадилар.

Барча аҳоли актив иштирок қилгандагина шаҳарда намунали тартиб ўрнатиш мумкин.

Ўртоқлар!

Бинолар, деворларни оқланг, иншоотларнинг ёғоч ва металл конструкцияларини, деразаларни, эшикларни бўяб қўйинг, дарахтлар остини юмшатиб, уларни ўз вақтида суғоринг ва оқланг. Ариқ четларига газон ўтлари экинг. Ҳовлилардан кераксиз барча металл ва ёғоч тўсиқларни олиб ташланг. Ҳовлиларни жонли тўсиқлар билан кўкаламзорлаштиринг.

Ҳовлиларни, кўча ва майдонларни аҳлатдан тозаланг, ахлатларни улар учун ажратилган махсус жойларга тўкинг.

Шаҳримизнинг ариқ тармоғи катта хўжалик ва иқлимий аҳамиятга эга бўлиб, иссиқ кунларда ҳавони салқин қилишга, кўчаларга, дарахт кўчатларига сув сепишга катта хизмат қилади.

Ариқларни турли ифлосликлардан сақланг. Уларни ўз вақтида тозалаб туринг. Ахлатларни, саноат чиқиндиларини ариқларга ташламанг. Шуни эсда тутингки, шаҳримиздаги ариқлардан ўтаётган сув ифлос бўлса, бу турли касалликларга сабаб бўлади ҳамда кўча дарахтларининг қуришига олиб келади.

Ўз коллективларингизда санитария қоидаларининг ҳар қандай бузилишига қарши муросасизлик билан курашинг.

Шаҳар иқлимини яхшилашда яшил кўчатлар катта роль ўйнайди, улар ҳавони тозалайди, иссиқ кунларда офтоб уришдан асрайди. Шунинг учун яшил кўчатларни кўплаб экинг. Уларни қуришдан, зараркунандалардан сақланг.

Ўртоқлар!

Ана шу олижаноб ишда шаҳарнинг барча аҳолиси, комсомоллар, пионер ва ўқувчилар актив иштирок этишлари лозим. Улар маданият ва ободонлаштириш учун, тозалик учун курашишлари керак.

Ана шу мақсадларда 1 апрелдан 30 апрелгача шаҳарни ободонлаштириш, санитария қоидаларига мувофиқ тозалаш ва кўкаламзорлаштириш бўйича ойлик ўтказилади. Бундан ташқари ҳафтанинг жума куни доимо санитария куни деб белгиланади. Шу куни шаҳар территориялари (тротуарлар, йўллар, майдонлар, ариқ тармоқлари ва бошқа жойлар) тозаланиши, биноларнинг фасадлари, шиплари, дераза олдилари тартибга келтирилиши, лозим.

Тошкент шаҳар партия комитети ва шаҳар Совети ижроия комитети шунга қатъий ишонадиларки, корхоналар, ташкилотлар ва муассасаларнинг раҳбарлари, пойтахт аҳолиси шаҳримиз қисқа вақт ичида обод ва чиройли, тоза бўлсин учун ўз кучларини аямайдилар.

Қадрли ўртоқлар!

Меҳнаткашларнинг халқаро байрами — 1 Майни меҳнатда янги ғалабалар ҳамда шаҳарни ободонлаштириш, кўкаламзорлаштириш ва уни тоза тутиш ишида тартиб ўрнатиш билан кутиб олайлик!

ТОШКЕНТ ШАҲАР ПАРТИЯ КОМИТЕТИ
МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ ШАҲАР СОВЕТИ ИЖРОИЯ КОМИТЕТИ

Совет кемаларига қилинаётган қароқчиларнинг ҳужумларига чек қўйилсин!

АҚШ ҲУКУМАТИГА НОТА

Совет савдо кемаси — «Боку»га бандитларча ҳужум қилинганлиги муносабати билан СССР Ташқи ишлар министрлиги шу йил 29 мартда АҚШнинг Москвадаги элчихонасига қуйидаги мазмунда нота юборди:

«Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Ташқи ишлар министрлиги Совет ҳукуматининг топширувига биноан қуйидагиларни билдиради.

Қанд-шакар ортилган совет савдо кемаси — «Боку» Кубанинг Кайбарьен портида турган ва жўнашга тайёрланган бир пайтда, шу йил 27 мартга ўтар кечаси денгиз томонидан келган қуролли катер унга ҳужум қилди. Кема ўққа тутилди, бунинг натижасида кема шикастланди ва моддий зарар етказилди.

Шу йил 17 мартда совет теплоходи — «Льгов» га қилинган ҳужумдан кейин совет савдо кемасига қароқчиларча қилинган бу ҳужум кубалик контрреволюционерлар группалари томонидан қилинган янги жиноятдир. Ана шу контрреволюционерлар Америка маъмурларининг маъқуллаши билан ва уларнинг ҳомийлигида ҳаракат қилмоқдалар.

Куба халқига хиёнат қилган сотқин группаларга Америка қурол-яроғлари ва кемалари берилмаганида ва АҚШ томонидан бошқа хилдаги ёрдам кўрсатилмаганида, улар ўзларининг жиноий ниятларини амалга ошираолмасликларига Совет ҳукумати АҚШ ҳукуматининг эътиборини жалб этган эди. Ҳеч шубҳа йўқки, совет савдо кемаларига қилинаётган ҳужумлар алоҳида, тасодифий ҳаракатлар бўлмай, балки олдиндан ташкил қилинган иғвогарликдир. Америка Қўшма Штатлари территориясида жойлашган битта марказдан туриб, шу иғвогарликларга йўл-йўриқ кўрсатилмоқда. Ана шу кубалик контрреволюционерлар группаларининг жиноий ҳаракатларидан АҚШ ҳукумати хабардор бўлмай қолиши мумкин эмас эди, албатта, чунки бу группалар ўзларининг қўпорувчилик ишларини Америка маъмурларининг ижозати ва қўллаб-қувватлаши билан ўтказаётганликлари маълум ва бу нарса АҚШдаги масъул шахсларнинг расмий баёнотларида бир неча бор таъкидланган эди. Кубалик контрреволюцион қўйқалар бошлиқларининг ўзлари ҳам (уларнинг штаб квартираси АҚШда жойлашган) 19 мартда Вашингтонда, 27 мартда Маямида ўзларининг ана шу ишлари Америка маъмурларига маълум эканлигини ва бу маъмурлар уларнинг ишларига ҳалақит бермаётганликларини айтдилар.

Дарҳақиқат, АҚШ да кубалик контрреволюционерларнинг ҳужумлари гўё қароқчиларнинг бир вақтлар денгизда қилган босқинчилигини эсга туширадиган ҳужум бўлиб Қўшма Штатлар территориясидан қилинмаётир, деган фикр туғдириш мақсадида баёнотлар берилмоқда. Аммо, бундай бандитлик ҳужумлари қаердан туриб қилинмоқда? Эҳтимол Европадан туриб қилинаётгандир? деган савол туғилади.

Айни ўша группаларнинг совет савдо кемасига қилган янги ҳужуми Совет ҳукуматининг «Льгов» теплоходи ўққа тутилиши муносабати билан қилган огоҳлантиришига қарамай, Қўшма Штатлар ҳукумати бундай хатарли иғвогарликларнинг олдини олиш учун зарур чоралар кўрмаганлигини кўрсатади. Бунинг устига, давлат департаментининг 27 март баёнотидан маълум бўлишича, Қўшма Штатлар аслида бундай ҳаракатларни аввалдагидек ҳозирда ҳам рағбатлантирмоқда. Давлат департаментининг 19 март баёнотидагидек бу баёнотда ҳам иғвогарликлар мутлақо қораланмайди ва Кубага қилинадиган бундай «қисқа ҳужумлар» самарали эмас, деган сўзлар такрорланади, холос.

АҚШ ҳукуматининг бундай позицияси Кариб денгизи районида вазиятни тамомила нормаллаштиришга ёрдам бера олмайди, албатта.

Уз-ўзидан маълумки, кубалик контрреволюционерларнинг қилаётган қароқчиларча ҳаракатларининг оқибатлари учун бутун жавобгарлик АҚШ ҳукумати зиммасига юкланади.

Совет ҳукумати бундай иғвогарликларга эътибор бермай қола олмайди ва Кубага борадиган совет савдо кемаларининг хавфсизлигини таъминлаш учун тегишли чоралар кўриш масаласини қараб чиқишга мажбур бўлади.

Совет савдо кемаси — «Боку»га бандитларча ҳужум қилинганлиги муносабати билан Совет ҳукумати АҚШ ҳукуматига қатъий норозилик билдиради ва бундай иғвогарликларга йўл қўймаслик учун амалий тадбирлар кўришни қаттиқ талаб этади. Совет ҳукумати совет кемаси — «Боку» га етказилган моддий зарарни қоплашни ҳам қаттиқ талаб этади. Ана шу зарарнинг миқдори аниқлангандан кейин АҚШ ҳукуматига маълум қилинади.

Москва, 1963 йил 29 март».

БИЛДИРИШ

Тошкент саноат область касаба союзларининг союзлараро биринчи конференцияси шу йил 3 апрель эрталаб соат 10 да тўқимачилар Маданият саройи биносида очилади.

Делегатлар Тошкент саноат область касаба союзлари Советининг биносида (Ленинград кўчаси, 13) 2 апрелда эрталаб соат 9 дан кеч соат 10 гача рўйхатга олинади.

ТОШКЕНТ САНОАТ ОБЛАСТЬ КАСАБА СОЮЗЛАРИ СОВЕТИНИНГ ТАШКИЛОТ БЮРОСИ.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетида

Маккажўхори ва нўхат мўл бўлсин

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети 1963 йилда маккажўхори, оқжўхори ва дон-дуккакли экинлар етиштириш масаласини кўриб чиқди.

Ўзбекистон КП Марказий Комитети республиканинг кўпгина колхоз ва совхозлари маккажўхори ва оқжўхори етиштиришни тўғри ташкил этиб, 1962 йилда мўл ҳосил олганликларини, шу жумладан 45 хўжалик гектаридан 500 центнердан ошириб кўкпоя олганлигини таъкидлади. Любовь Ли, Роза Отабоева, Мелиқўзи Омонов, Йўлдош Зайнобиддинов, Абсалом Хусаинов, Очил Мўминов, Зариф Қурбонов, Тожимон Холмуродов, Отамурот Абдураимов бошчилик қилган бригадалар айниқса яхши муваффақиятларга эришди.

Бироқ, агротехника талабларига риоя қилинмаганлиги оқибатида кўпгина хўжаликларда маккажўхори ва оқжўхори ҳосили паст бўлди. Самарқанд областида гектаридан 73 центнердан, Бухоро областида 145 центнердан Қорақалпоғистон АССРда 107 центнердан, Фарғона ва Андижон областларида 175-180 центнер атрофида силос учун думбул сўтали кўкпоя олинди. Айниқса Сирдарё, Москва, Булунғур, Жиззах, Қоракўл, Ғузор, Ўрта Чирчиқ, Олтиариқ, Избоскан, Наманган, Норпой, Самарқанд, Каттақўрғон, Бухоро, Навоий, Шаҳрисабз ва бошқа баъзи ишлаб чиқариш бошқармалари хўжаликларида маккажўхори ҳосили жуда паст бўлди Бунинг сабаби шундаки, экинлар эгасизлантириб қўйилди, расмият учунгина маккажўхорикорлик бригадалари тузилди. маккажўхори ва оқжўхори учун унумсиз ерлар ажратилди, бу экинлар учун етарли ўғит, заҳарли химикатлар ажратилмади, сувдан қолдирилди.

Бундай жиддий хатолар кўпгина хўжаликларда такрорланмоқда. Масалан, Хўжаобод ишлаб чиқариш бошқармасидаги Димитров номли колхозда (правление раиси ўртоқ Алимов) 140 гектар маккажўхори экини 99 участкада жойлаштирилган. Наманган ишлаб чиқариш бошқармасидаги Тельман номли колхозда (раиси ўртоқ Йўлдошев) бир массивда 200 гектар майдонга экилган маккажўхори ўн учта далачилик бригадасига бириктиб қўйилди. Шу ишлаб чиқариш бошқармасидаги «Гигант» колхозида ҳам оқжўхори шундай қилинган. «Риштон» совхозида (директори ўртоқ Ҳакимов) 1962 йилда сув бўлмаганидан кам ҳосил олинган 176 гектар ерга яна маккажўхори экилмоқда

Бошқа кўпгина хўжаликларда ҳам шундай фактлар мавжуддир.

Ўзбекистон КП Марказий Комитети қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштириш ва тайёрлаш министрлиги, баъзи область партия комитетлари, Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети ва область ижроия комитетлари, ишлаб чиқариш бошқармаларининг бошлиқлари ва партия комитетларининг секретарлари маккажўхоридан мўл ҳосил олиш ва чорвачилик учун мустаҳкам озуқа базасини вужудга келтиришнинг аҳамиятига етарли баҳо бермаётган, юксак мажбуриятлар қабул қилиб, лекин уни амалий иш билан мустаҳкамламаётган колхоз ва совхозларнинг раҳбарларига нисбатан талабчанлик қилмаётганликларини нотўғри деб ҳисоблайди.

Ўзбекистон КП Марказий Комитетининг нўхат ва бошқа дон-дуккакли экинлар майдонини анча кенгайтириш тўғрисидаги қарори кўп областларда бажарилмади. Нўхат жуда сусткашлик билан экилмоқда, баъзи хўжаликларда нўхат экишда уруғлик нормаси камайтириб юборилган, қўлда кенг қаторлаб экиш усули қўлланилмоқда.

Ўзбекистон КП Марказий Комитети Қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштириш ва тайёрлаш министрлиги, область партия комитетлари, область ижроия комитетлари, ишлаб чиқариш бошқармаларининг бошлиқлари ва партия комитетларининг секретарлари диққат-эътиборини 1963 йилда маккажўхори, оқжўхори ва дон-дуккакли экинлардан мўл ҳосил олиш ишлари қониқарсиз ташкил этилганлигига қаратди ва партия, совет, ва қишлоқ хўжалик органларининг раҳбарларидан маккажўхори ва оқжўхорига етарли баҳо бермаслик фактларига чек қўйишни ҳамда ҳар бир колхоз ва совхозда бу экинлар ҳосилдорлиги, ялпи ҳосил олиш ва силос бостириш мажбуриятларининг бажарилишини таъминлашни талаб қилди.

Қишлоқ хўжалик махсулотлари етиштириш ва тайёрлаш министрлигига, область партия комитетларига, Қорақалпоғистон АССР Министрлар Советига ва область ижроия комитетларига, ишлаб чиқариш бошқармаларига қуйидагилар топширилди:

ҳар бир хўжалик бўйича маккажўхори ва оқжўхори экинларига ажратилган ерлар 5 кун ичида кўриб чиқилсин, бу экинлар учун йирик массивларнинг ажратилиши таъминлансин;

ихтисослаштирилган маккажўхорикорлик бригадалари тузилсин, бу бригадаларга ер, ишчи кучи ва қишлоқ хўжалик техникаси ажратиш шу муддат ичида тугаллансин. Ишлаб чиқариш-молия планларида макажўхорикорлик бригадаларига ўғит, заҳарли химикатлар ва бошқа моддий-техника воситалари ажратиш кўзда тутилсин, шунингдек, планга қўшимча маҳсулот олиш ва ишлаб чиқариш харажатларини тежаш учун моддий рағбатлантириш тадбирлари ишлаб чиқилсин;

маккажўхорикорларнинг илғор тажрибаларини ўрганиш мактабларини битириб чиққан колхозчилар ва совхоз ишчилари маккажўхорикорлик бригадаларига бириктилсин, уларни хўжаликнинг бошқа тармоқларига ишга юбориш таъқиқлаб қўйилсин;

маккажўхори ва оқжўхори экишни энг яхши агротехника муддатларида, қисқа вақт ичида, уруғликни уяларга белгиланган миқдорда ташлаб кетадиган сеялкалар билан квадрат-уялаб сифатли экиб олиш учун маккажўхори ва оқжўхори уруғини танлаш, бу уруғни экиш олдидан дорилаш, техникани ремонт қилиш ва тайёрлаш 1 апрелга қадар тугаллансин;

нўхат экиш яқин кунлар ичида тугаллансин ва экинларни парвариш қилиш кучайтирилсин, қиш ва баҳорда экилган нўхатнинг ҳаммаси дон учун йиғиштириб олиниши, нўхат йиғиштириб олингандан сўнг эса шу майдонларга маккажўхори такрор экилиши юзасидан қаттиқ контроль ўрнатилсин;

сўнгги йилларда оқжўхори экинлари майдони ва оқжўхори етиштиришнинг камайтириб юборилишига йўл қўйилганлигини ҳисобга олиб, бу қимматли экин майдонини бутун чоралар билан кенгайтирилиши таъминлансин бу йил олинган дон ҳосилидан уруғлик сифатида фойдаланилсин;

маккажўхори ва оқжўхори экинларини пухта парвариш қилишни ташкил этиш, ҳамма майдонларда уруғни текис ундириб олиш, ўсимликни ўз вақтида яганалаш, қишлоқ хўжалик зараркунандаларига қарши курашиш, экинларни икки томонлама парвариш қилиш, суғориш ва озиқлантиришга алоҳида эътибор бериш зарур;

илғор маккажўхорикорларнинг тажрибаси ҳамма колхозлар ва совхозларда кенг ёйилсин, маккажўхори ва оқжўхоридан мўл ҳосил олганлиги ҳамда таннархини камайтирганлиги учун моддий рағбатлантириш ва қўшимча ҳақ тўлаш тартиби колхозчиларга ва совхоз ишчиларига тушунтирилсин, 1962 йил учун бериладиган қўшимча ҳақнинг тўла топширилиши ва маккажўхорикорлик бригадаларининг аъзолари бўлган колхозчилар ва совхоз ишчилари билан ҳисоб-китобнинг тўғрилиги қатъий назорат қилиб борилсин;

«Узсельхозтехника» республика бирлашмасига ҳамда Қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштириш ва тайёрлаш министрлигига нўхатни механизмлар билан йиғиштириб олишга оид бўлган барча масалаларни 20 апрелга қадар ҳал этиш вазифаси топширилсин.

ИСТИҚБОЛ ЙЎЛИ

**** „III Интернационал“ колхози пахтанинг харид нархлари оширилганлиги туфайли бу йил 282 минг 689 сўм қўшимча фойда кўради * Хўжалик пахтачиликдан жами 1 миллион 320 минг сўмга яқин даромад қилади.***

ПАХТА ЕТИШТИРИШНИ ВА ДАВЛАТГА СОТИШНИ КЎПАЙТИРИШДАН КОЛХОЗЛАР ВА СОВХОЗЛАРНИНГ МОДДИЙ МАНФААТДОРЛИГИНИ ОШИРИШ ҲАМДА КОЛХОЗЧИЛАР МЕҲНАТИГА ТЎЛАНАДИГАН ҲАҚНИ КЎПАЙТИРИШ МАҚСАДИДА КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ ВА СССР МИНИСТРЛАР СОВЕТИ КОЛХОЗЛАР ТОМОНИДАН ДАВЛАТГА СОТИЛАЁТГАН СОВЕТ НАВЛАРИ (ЎРТА ТОЛАЛИ НАВЛАРДАН) БЎЛГАН ПАХТАНИНГ ХАРИД НАРХЛАРИ 1963 ЙИЛ ҲОСИЛИДАН БОШЛАБ ЎРТА ҲИСОБДА 20 ПРОЦЕНТ ҲАМДА СОВХОЗЛАР ВА БОШҚА ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИК КОРХОНАЛАРИ ВА ТАШКИЛОТЛАРИ ТОМОНИДАН ДАВЛАТГА ТОПШИРИЛАЁТГАН ПАХТАНИНГ ТОПШИРИШ НАРХЛАРИ ЎРТА ҲИСОБДА 12 ПРОЦЕНТ ОШИРИШНИ ЗАРУР ДЕБ ТОПДИЛАР.

КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Советининг қароридан.

ҒАМХЎРЛИК РАМЗИ

СУЛУВ баҳорнинг яна бир тонги отди. Табиат гўё сутга чўмилгандай оқариб кетди. Енгил эсаётган кўклам шабадаси танга ором бахш этади. Гулга бурканган, мурғак барг ёзган дарахтларда бири бирига гал бермай сайраётган жажжи қушлар наъмаси тонгги ширин дақиқаларни яна ҳам тотли, яна ҳам илҳомбахш қилиб юборган.

Бригадир Ҳаво опа Дебердиева ана шу паллада уйидан чиқди-да, дала томон йўл олди. Йўл чеккасидаги симёғочга ўрнатилган кумушранг радиокарнайидан эшитилаётган сўзлар шаҳдам қадам ташлаб кетаётган бригадирни беихтиёр тўхтатиб қўйди. «Радио тингловчи ўртоқлар, — дерди диктор аёл, — ҳозир КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Советининг «Пахтани харид қилиш ва топшириш нархларини ошириш тўғрисида ҳамда пахтакор колхозларга ғалла сотиш тўғрисида»ги қарорини ўқиб эшиттирамиз...»

Ҳаво опа сергакланди. «Наҳотки биз етиштирадиган пахтанинг харид нархлари оширилган бўлса?» деб ўз қулоқларига ишонинқирамади у. Бригадир мазкур воқеанинг тафсилотини билиб олмоқ истагида йўл-йўлакай колхоз идорасига кирди. Коридордан шошиб юриб кетаётган партком секретари Жиянбек ака уни кўрди-да, бирдан тўхтади.

— Салом ўртоқ бригадир, — деди у Ҳаво опа билан қўл беришиб кўришар экан, — янгиликни эшитдингизми?

— Радиодан бир учини эшитиб қолдиму, лекин яхши фаҳмлай олмадим. Нима, пахтанинг нархи ошибдими?

— Ҳа, ошганда қандоқ! Колхозлар сотадиган пахтанинг нархи ўртача 20 процентга оширилибди. Мана бу ерда ҳаммаси ёзилган, — Жиянбек ака бригадирга «Правда» газетасини берди.

КОЛХОЗДА ПАХТАЧИЛИКДАН ОЛИНАЁТГАН ДАРОМАДНИНГ УСИШИ

(сўм ҳисобида)

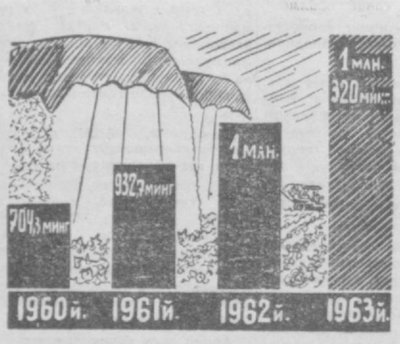

Ҳаво опа қарорни ажиб ҳиссиёт ичида шундай тез ўқиб чиқдики, тугаганини ўзи ҳам сезмай қолди. У ўз бригадаси аъзоларига бу хушхабарни тезроқ етказиш мақсадида бўлса керак, дала томонга тез-тез юриб кетди. Пайкалда иш аллақачон қизиб кетган эди. Бригадир «қани буёққа келингларчи, бир сизларнинг кўнглингизни кўтариб қўяй» деб пахтакорларни бир жойга йиғди.

— Гап бундай, — деди у ҳаяжонланиб, — партия ва ҳукуматимиз бизга яна бир катта ғамхўрлик қилибди. Биз етиштирадиган «оқ олтин»нинг нархи оширилибди.

— Ўҳў, жуда соз бўлибдику, — деб бехосдан кулиб юборди чопонининг икки барини белбоғига қистириб олган колхозчи Йўлчи ака, — хўш, бу йил оладиган даромадимизга қанча пул қўшиларкин?

Бригада табелчиси Қосимбек ака дарҳол қўлига қоғоз-қалам олиб, ўзича ниманарнидир хомчўт қила бошлади. Бироздан сўнг ёзув-чизувини тугатди-да, йиғилганларга гап қотди:

— Қани суюнчисини чўзаверинглар, қўшимча даромадимиз жуда катта бўларкан. Мана эшитинглар. **Биз бу йил пландаги 29 ўрнига 38 центнердан ҳосил кўтаришга аҳд қилганмиз, шундайми? Давлатга сотиладиган 361 тонна пахтамиз учун эски нарх бўйича 123 минг сўм пул олардик. Янги нарх бўйича оладиган пулимиз 148 минг сўмдан ортиқ бўларкан.**

— Демак, 25 минг сўм қўшимча даромад оларканмизда, — деди кимдир.

Бир зумда ҳамманинг чеҳрасига илиқ табассум югурди. Ҳамма қувонар, ҳамма жонажон партияга ва ҳукуматга мингдан-минг раҳматлар айтарди...

Шу куни фақат бу бригададагина эмас, колхознинг ҳамма бурчакларида байрамлардагидек шодиёна руҳ кезиб юрарди.

РАҚАМЛАР ТИЛГА КИРГАНДА...

МАНА колхоз идораси. Қатор тизилган столлар ортида ўтирган кишиларнинг ҳаммаси ҳисоб-китоб қилиш билан банд. Уларнинг бири моҳирлик билан чақ-чуқ қилиб чўт қоқса, бири арифмометрнинг қулоғини ғижиллатиб бурар, яна бири ҳисоб-китоб дафтарларини варақларди. Ҳаммасининг ҳаёлида бир жумбоқ: «Пахтанинг янги нархларига биноан колхоз қанча қўшимча даромад кўради?». Бош бухгалтер Абдукарим ака Турғунбоев ҳам, экономист Узоқбой Қозоқбоев ҳам, бу ерда ўтирган бошқа кишилар ҳам ана шу жумбоқни тезроқ ечишга ошиқишмоқда.

— Бўлди, мен ҳаммасини ҳисоблаб чиқдим, — деди Абдукарим ака, — мана қулоқ солинглар: **қабул қилган мажбуриятимизга кўра 1090 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 30 центнердан ҳосил кўтариб, давлатга 3270 тонна пахта сотишимиз керак-а.** Хўш, тузилган шартномага кўра ана шу пахтанинг 70 процентини биринчи сортга, 10 процентини иккинчи сортга, 8 процентини учинчи сортга, 12 процентини тўртинчи сортга топширишимиз зарур. **Бу йил етиштирадиган пахтамизни ҳам эски нархлар билан сотадиган бўлсак 1 миллион 24 минг сўм даромад қилардик. Партия ва ҳукуматимизнинг ғамхўрлиги туфайли ана шу пулга қўшимча равишда 234 минг 459 сўм пул оламиз.**

— Э, тўхтанг, Абдукарим ака, ахир бу кўрадиган даромадимизнинг ҳаммаси эмас-ку, — деди экономист Узоқбой ака, — колхозчиларимиз ялпи ҳосилнинг 85 процентини биринчи сортга, 8 процентини иккинчи сортга ва атиги 7 процентини учинчи-тўртинчи сортларга топширишга сўз беришгани ёдингиздан кўтарилдими дейман. Пахтанинг сорти юқори бўлди деган сўз — даромад юқори бўлди деган сўз-ку.

— Ҳа, тўғри айтдинг. Қани бир ҳисоблаб кўрчи, сортларнинг юқори бўлиши эвазига қанча қўшимча даромад келаркин.

Экономист буни бир пастда ҳисоблаб чиқди. Кейин у бош бухгалтерга яна 42 минг 510 сўм фойда олинишини айтди. **Шундан сўнг улар чўт қоқишни яна давом эттириб, бу йил колхозга пахтачиликдан келадиган жами қўшимча даромад 276 минг 969 сўм бўлишини аниқладилар.**

Ҳамма чақ-чақлашиб кулишиб ўтирган бир паллада бухгалтерия хонасига колхоз раиси Ниёзмат ака Нишонбоев кириб келди.

— Ҳа, йигитлар, қалай хурсандмисизлар энди, — деди у бош бухгалтернинг ёнига ўтираркан.

— Хурсанд бўлиш ҳам гапми. қувончимизни ичимизга сиғдиролмаяпмиз, — деди Абдукарим ака.

Раис қўлидаги газетанинг таги қизил қалам билан чизиб қўйилган сатрларига кўз югуртириб чиқди-да, кейин бухгалтердан «Уруғлик чигитга тўланадиган ҳақ ҳам анча оширилибди,, шундан биз қанча фойда кўрамиз» деб сўради.

— Биз етиштирадиган пахтанинг чигити иккинчи репродукциянинг биринчи классига киради-а. **Илгари ана шундай чигитли пахтанинг ҳар бир тоннаси учун 50 сўмдан пул олардик. Энди 60 сўм бўлибди. Бу йил белгиланган планга кўра 573 тонна иккинчи репродукцияли пахта сотишимиз керак. Шуни 60 сўмга зарп қилсак оладиган фойдамизнинг қанча бўлишини биламиз, қўямиз-да... Мана, зарп қилдим, 34 минг 380 сўм бўларкан. Бу — эски нархга нисбатан 5 минг 730 сўм кўп деган сўздир.**

— Жуда соз бўпти, — деб қўйди раис кулимсираб.

Юқори Чирчиқ районидаги «III Интернационал» колхозининг пахтакорлари бу йил ҳар гектар ердан 30 центнердан ҳосил кўтариб, она-Ватанга 3270 тонна «оқ олтин» етказиб бериш мажбуриятини олганлар. Жонажон партия ва ҳукуматимиз пахтанинг харид нархларини ошириб, деҳқонларга оталарча ғамхўрлик қилганликлари туфайли колхоз бу йил пахтачиликдан эски нархларга нисбатан 282 минг 689 сўм қўшимча даромад олади. Дастлабки хомчўтларга қараганда бу йил колхозчиларнинг ҳар меҳнат куни эвазига 2 сўм 41 тийиндан пул ва 4,5 килограммдан ғалла беради.

Шу тобда экономист Узоқбой ака партия ва ҳукуматнинг газетада босилган қарорига кўз югуртириб ўтирарди. У қарорнинг мана бу жумласини раисга ўқиб берди: **«Капитал ишларнинг давлат планлари бўйича амалга оширилаётган сув хўжалиги объектларини қуришда ўз ҳиссалари билан қатнашишдан колхозлар 1964 йилдан бошлаб озод қилинади».**

— Бу нур устига аъло нур бўлибда-да, Ниёзмат ака, — деди экономист жумлани ўқиб бўлгач, — колхозимиз Тошкент денгизи қурилишига ҳар йили 4—5 минг сўмдан пул тўлаб келарди. Энди шу пул ёнимизга қолади.

Раис бухгалтериядагилардан агар бу йил колхоз мажбуриятини бажарса, янги қарорга биноан давлатдан 981 тонна ғалла олиши мумкин эканлигини билиб олди-да, сўнгра ўз кабинетига чиқиб кетди...

ХИРМОН БАРАКАЛИ БЎЛАДИ

ОЙДИН кеча. Мовий осмон ўзининг сон-саноқсиз чироқларини ёққан. Кундузги илиқ шабаданинг ҳарорати ҳиёл пасайгани учунми, баҳор нашидаси яна ҳам тотлироқ бўлгандай туюларди. Колхоз раисининг кабинетида ҳали яқиндагина бошланган маслаҳат мажлиси вақт ўтгани сайин қизиб борарди. Кабинетда колхоз правлениеси ва партия бюросининг аъзолари, бухгалтерлар, бригадирлар ўтиришибди. Раис Ниёзмат ака қисқача нутқини мана бу сўзлар билан якунлади:

— Партия ва ҳукуматимиз биз қишлоқ меҳнаткашларига ҳар доим оталарча ғамхўрлик қилмоқда. Ўтган йили гўштнинг харид нархлари оширилгани ҳаммангизнинг эсингизда бўлса керак. **Хўжалигимиз ана шу ғамхўрлик туфайли чорвачиликдан қўшимча равишда салкам 20 минг сўм даромад қилди.** Бугун матбуотда эълон қилинган пахтанинг харид нархларини ошириш тўғрисидаги қарор оталарча ғамхўрликнинг яна бир исботи бўлди. **Партиямиз мазкур қарор орқали шундай қулай имкониятлар туғдириб бердики, агар биз бу йил зиммамизга олган социалистик мажбуриятни шараф билан бажаришга эришсак, пахтани аъло сортларга топширсак, хўжалигимизнинг ҳамёнига қўшимча равишда 282 минг 689 сўм пул келиб тушади.**

Шундай экан, бутун кучимизни, бутун ақл-идрокимизни, ғайрат-шижоатимизни «оқ олтин» етиштиришни иложи борича кўпайтиришга сафарбар этишимиз зарур. Қани энди, кимда қандай фикрлар бор?

Агроном Йўлдош ака Умаров қўл кўтариб раисдан ижозат сўради-да, ўрнидан туриб гапира бошлади. Мана, унинг сўзлари: «Ҳозиргача қилган ишимиз чакки эмас. Чигит экишга тайёргарликни асосан тугалладик. 22 та экиш агрегати мавсумга шай бўлиб турибди. Далага ташиб чиқарилган гўнг барча майдонларга тақсимланганида гектар бошига 5 тоннадангa тўғри келади. Ерлар экишга пешма-пеш тайёрланаяпти. Шундай бўлса ҳам ишимизда кескин бурилиш ясашимиз зарур. Агар чигитни обитобида экиб олсак, ғўзани ҳар йилгидан ҳам яхшироқ парвариш қилсак, пахтанинг эрта пишиб етилишига эришсак марра бизники бўлади. Негаки, пахта эрта пишса унинг сорти юқори бўлади, сорти юқори бўлса ундан келадиган даромад ҳам юқори бўлади.

Хўш, пахтани эрта пишириш учун нималар қилишимиз керак? Ота-боболаримизнинг «бир кун бурун эксанг, ҳафта бурун йиғасан» деган доно гапи бор. Бу жуда ҳақ гап. Мен хомчўт қилиб кўрдим, агар мавжуд имкониятларимиздан тўла фойдалансак, чигитни узоғи билан саккиз кун деганда экиб бўларканмиз. Пахтанинг эрта пишишига бунинг таъсири катта бўлади. Бундан ташқари чигитни ернинг ўз намига барвақт ундириб олишда ҳам гап кўп. Қатор ораларига биринчи бор ишлов бериш пайтида мурғак ғўзаларни түйдириб озиқлантиришга бу йил айниқса жуда катта эътибор беришимиз зарур. Ана ўшанда ғўза бақувват бўлиб ўсади, тез ҳосилга киради ва пахтаси барвақт пишади. Суғориш ва культивация қилишни қулай агротехника муддатларида ўтказишни бу йил ўзимизга қонун қилиб оламиз. Гапнинг лўндасини айтганимда, партия ва ҳукуматимиз бизга оталарча ғамхўрлик қилибдими, биз ҳам шунга ғайрат-шижоатимизни, ҳимматимизни ошириш билан акс-садо қайтаришимиз керак».

Шундан кейин бу ерга йиғилганлар колхозчиларни моддий рағбатлантириш мавзуида бир-бирлари билан фикр олишдилар. Бу фикрлар умумлаштирилди ва мана бундай қарорга келинди: Дейлик, бригада пахтакорлари планни

КОЛХОЗДА ҲАР БИР МЕҲНАТ КУНИ ЭВАЗИГА БЕРИЛАЁТГАН ПУЛ МИҚДОРИНИНГ ЎСИШИ

(сўм ҳисобида)

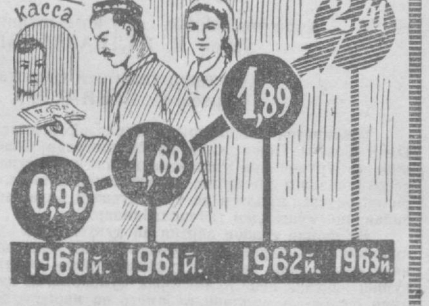

ортиғи билан бажардилар. **Шундай тақдирда уларга пландан ташқари сотилган пахта қимматининг 30 процентидан 50 процентигача мукофот тариқасида берилади. Агар тракторчи ерни экишга тайёрлашда чинакамига ғайрат кўрсатиб ишласа унга 25 процент қўшимча меҳнат куни ёзилади. Бригадада гектарларнинг тўлиқ бўлишига эришилса, мўлжалдаги кўчат қалинлиги сақлаб қолинса, ғўза кўнгилдагидай парвариш қилинса бригада бошлиғи, механизатор ва колхозчиларга 10—15 процент миқдорида қўшимча меҳнат куни ёзилади.**

— Жонажон партиямиз деҳқонларнинг мўл ҳосил етиштириш йўлида ниҳоятда унумли ишлашлари учун шундай кенг йўл очиб бердики, асти қўйверасиз,—деди бухгалтер Абдукарим ака,— ўтган йили ҳар бир меҳнат кунига 1 сўм 89 тийиндан пул, бир ярим килограммдан ғалла берган эдик. **Дастлабки хомчўтларимизга қараганда бу йил колхозчиларимиз ҳар бир меҳнат кунлари эвазига 2 сўм 41 тийиндан пул, 4,5 килограммдан** ғалла оладилар.

Кўрилган масала ҳаммани беҳад қизиқтиргани учунми, «беш-олти оғиз гаплашиб оламиз» деб бошланган мажлис ярим тунга бориб тугади. Ҳамма чеҳра тўла табассум билан, кўнгил тўла қувонч билан уй-уйига тарқалди...

ЭРТАГА сулув баҳорнинг яна бир тонги отади. Шу тонгдан бошлаб колхозда 3270 тонна «оқ олтин» етиштириш учун кетаётган кураш авжига минади, шу тонгдан бошлаб пахтакор деҳқонлар енгни баландроқ шимариб, белни маҳкамроқ боғлаб ишга киришадилар, шу тонгдан бошлаб дала меҳнаткашлари севимли она-Ватанни, ғамхўрликлар соҳиби бўлган жонажон партияни, азиз халқни баракали хирмон билан шод этишга ошиқадилар...

Ш. ШОРАҲМЕДОВ,
З. ҚУРТНЕЗИРОВ.

«Тошкент ҳақиқати»нинг махсус мухбирлари.

Суратда: бригадир Ҳаво опа Дебердиева (ўртада) бригада аъзолари билан партия ва ҳукуматимиз қарори хусусида суҳбатлашмоқда.

ТОҒОРА ТАШВИШИ

Гап дастлаб тоғора тўғрисида бошланди. Шу баҳона бўлди-ю, кўп фикрлар ўртага ташланди. Бу йиғилишда ҳеч ким доклад қилмади. Биров катта нутқ ҳам сўзламади. Маҳалла активлари томонидан тоғора тўғрисида қўйилган масала юзасидан кўпчиликнинг ўзи гапирди. Шу масалага ўз муносабатларини билдирди.

Ҳали маҳаллаларда замонамизга номуносиб эски урф-одатлар, бидъатлар, ортиқча ва мутлақо кераксиз тўй-ҳашамлар, эскиликка ҳам, янгиликка ҳам номуносиб расм-русумлар давом этмоқда.

Агар тўй бир кунда ўтиб кетса, ўлган кишига қилинадиган маросимлар бутун йил бўйи давом этади. Шунинг учун халқ «ўлим борнинг пулини сочади, йўқнинг сирини очади» деб бекорга айтмаган. Масалан, ўлган кишининг қариндош-уруғлари унинг еттиси, йигирмаси, қирқини ўтказиши, қор ёғса қор ёғдисини, лайлак келса лайлак келдисини қилиши зарур. Бундан ташқари гулоши, қовоқоши, қовун-узумоши қилиши, ҳайитларини ўтказиши, рўзада ифторлик қилиши лозим. Яна ҳолва, талқон, оқлик солиш каби расм-русумлар ўлик чиқарганнинг бутунлай тинкасини қуритади.

Тўйларда ҳам шу хилдаги ортиқча харажат ва исрофгарчиликлар оз эмас. Йиғилишда ҳамма мана шундай кераксиз маросимлар ҳақида гапирди.

— Ўлим харажатлари ўлганнинг устига чиқиб тепиш билан баравар. Аслини ўйлаб қарасак, диний китобларда ҳам бу ҳақда ҳечнарса дейилмаган экан. Демак, ҳаммаси ёлғон экан. Бунақа одатларга энди йўл берилмаслиги керак, — дейди маҳалла оқсоқолларидан Толип ота Азизов.

Мажид Тўраев билан Ориф Азизов унинг сўзини қувватлаб

КЕЛИНГ, МУЛОҲАЗА ҚИЛИШАЙЛИК

гапирдилар. Муҳаммад Шерматов домлаларнинг найранглари ҳақида сўзлаб берди.

— Биз, — дейди у, — домлаларнинг ифторликка борганларини жуда кўп кўрганмиз. Лекин ўзлари ифторлик қилиб берганларини билмаймиз. Улар ҳамиша «ифторлик қилиш — савоб» дейдилар. Савоб бўлса, нега ўзлари халққа ифторлик қилиб беришмайди. Бу, уларнинг ҳийласи, холос. Яна тўйларда хотинлар тоғора қилиб келадилар. Лекин улар тўйдан олиб келган нарсаларидан кўра кўпроқ нарсани тугиб кетадилар. Бу одат тўй қилувчига ёрдамми, ёки уни талашми? Менимча, талаш. Бундай талончиликка, шармандаликка маҳалламизда йўл берилмаслиги керак. Ҳиммат қилган кишилар тўйга совға олиб келсину, аммо қайтариб олиб кетмасин. Хотинлар ҳам тўйларга эркаклар сингари келиб кетадиган бўлсинлар.

Йиғилишда гап тобора қизий бошлади. Ҳамма дилида бор гапларини бирма-бир ўртага тўка бошлади.

— Мен хотин-қизлар Советининг раиси сифатида бир неча хонадонга кириб, аёллар билан тоғора ҳақида суҳбатлашдим, — деди ўрток Мирзаахмедова. — «Тўйларда тоғора кўтариб юришларни, тўққиз-тўққиз тортишларни йўқотсак қандай бўларкин?» деб уларга савол бердим. Баъзи кампирларга бу гап ёқмагандай бўлди. Ёшларга эса жуда маъқул тушди. Улар: кошки шулар тезроқ йўқола қолса, дейишди. Масалан, Орипова деган аёл тоғорага жони-дили билан қарши. Аммо мажлисда бу фикрни айтманг деб илтимос қилди. Улар ўзларининг дилидаги шу гапларни дадил айтишга андиша қиладилар. Биз мана шу ноўрин андишаларга қарши курашишимиз керак. Биз тўйларда тўққиз-тўққиз тортишга, тоғора кўтариб юришга барҳам берсак, кўпчилик бизни қувватлайди. Тўй қилувчиларга жабр бўлмасин учун мумкин қадар тўйларни бир жойда ўтказадиган қилайлик.

Маҳалла комиссиясининг раиси Назир Назаровнинг гапини ҳам кўпчилик диққат билан тинглади.

— Бир хил одамлар, — деб гап бошлади у, — ҳалигача кимлигини ажратиб олмаган. Масалан, баъзи кишилар ифторлик қилади. Бир уйга кирсангиз, саллаликлар ўтиради; иккинчи уйга кирсангиз, ёш-яланглар бўлар. Улар ҳатто спиртли ичимликларни ҳам ифторликда ичаберадилар. Хўш, бундан нимани тушиниб бўлади. Ифторлик деган нарса диндорлар ўйлаб чиқарган уйдирма эмасми? Маҳалламизда ўтказилган бир ифторликка 18 тоғора вароқи кепти. Бу вароқиларни ҳечким емай қолиб кетди. Бундай исрофгарчиликлар нимага, кимга керак? Ҳозир бу ерда ўтирганларнинг ҳаммаси эски урф-одатларга қарши гапиришди. Нега улар илгари индамас эдилар. Чунки андиша қилардилар. Маҳаллада таънага қолмайин деб қўрқар эдилар. Ўртоқлар, бу ишда қўрқмаслик керак. Қўрқсак, ҳеч нарса чиқмайди. Агар биз бирлашиб, эскиликка қарши дадил кураш бошласак, ҳеч ким таъна ҳам қилмайди. Ҳеч ким ноўрин андишадан қўрқмайдиган бўлиб қолади. Ҳозир партиямиз ғоявий, тарбиявий ишларга ҳар қачонгидан кўпроқ эътибор беряпти. Партиямиз раҳбарлигида коммунизм қуряпмиз. Лекин биз эски урф-одатлар билан коммунизм қуролмаймиз. Шунинг учун энди эскилик билан сира муроса қилиб бўлмайди.

— Тўйларда чопон кийгизишлар, сарпо тортишлар ҳам жуда ортиқча нарса. Илгари тўн кийгизишарди, энди макентож кийгизадиган одат чиқаришибди. Бу нима деган гап? Шу зорқолгур тўн туфайли бизнинг оилаларимизда қанча кўнгилсиз ҳодисалар бўлди, — дейди хотин-қизлардан Сайёра Шамсиева.

Маҳалла клубида давом этаётган бу йиғилишда ҳаммани қизиқтирган, ҳамманинг ғашига теккан, аммо одамларнинг айтишга тили бормай юрган ҳаётий муҳим масалалар муҳокама қилинарди. Гап-гапга уланиб борарди.

Яна кимдир сўз олди.

— Тўйларга қўни-қўшнилар нарса қилиб кириши таъқиқланмасин, лекин қилиб келинадиган нарса маҳалладаги тўй бошқарувчиларининг маслаҳати билан шу тўй дастурхонини безашга ёрдам берадиган қилиб олиб келинсин. Аммо уни қайтариб олиб кетмасин.

—Тўйларда, — дейди Асад ака Исматов, нонвойларга, ошпазларга хақ тўланади. Ахир жамоатчилик, қўни-қўшничилик бир-бирига ёрдам бериши зарур-ку!

— Яқинда, — дейди маҳалла комиссиясининг раиси Назаров, — ресторанда ишлайдиган Исломхўжа бизга «маҳаллада бўладиган тўйларда бепул хизмат қилиб бераман» деб айтди. У ажойиб пазанда, дастурхонни гулдай безатадиган йигит. Исломхўжанинг бу ташаббусини биз қувватлаймиз. Бундан ташқари, маҳалламизда уч нонвой, тўрт ошпаз бор. Биз тўй қилувчиларга жамоатчилик асосида бепул хизмат қилишни уюштирамиз, маҳалламиз аҳолиси тўй қилувчиларни ўз хизмати билан қўллаб-қувватлайди.

Йиғилишда шу масалалар юзасидан аниқ бир фикрга келиб, маросимларни яхши ва қулай тартибда ўтказишни белгилаб чиқиш вазифаси маҳалла комиссиясига топширилди.

Ҳозиргача маҳаллаларда эски урф-одатларга қарши лекциялар, суҳбатлар ўтказилганини яхши биламиз. Лекин эски урф-одатларга қарши очиқ олиб борилган курашни камдан-кам учратамиз. Шу жиҳатдан Киров районининг Карл Маркс маҳалласидаги бу ҳаракат диққатга сазовордир. Бу ҳаракат четдан келган кишиларнинг сўзи билан эмас, маҳалла активларининг ўз ташаббуслари билан бошланди. Халқнинг ўзи эскиликдан безор бўлган. Эскилик уларнинг жонига теккан. Шунинг учун улар дилидаги гапларни ошкора айтдилар. Улар бир оғиздан: «Йўқолсин эски урф-одатлар!» — демоқдалар.

Бу — дадил ва кўпчиликка ибрат бўладиган ҳаракат. Киров район партия комитети идеология соҳасидаги бошқа ишлар билан бирга, бу ҳаракатга алоҳида аҳамият бериши, уни ҳар тарафлама қўллаб-қувватлаши, оммалаштириш тадбирларини кўриши лозим.

Б. ХАЛИЛОВ.

СИНЧКОВ КИШИЛАР

Кўп жиноятчилар ўз айбларини ҳар хил йўллар билан яшириб кетишга уринадилар. Улар совет воқелигида қинғир ишнинг қийиғи қирқ йилда эмас, баъзан деярли бир неча соат ичида ҳар томонлама рад қилиб бўлмайдиган далиллар билан исботланиши мумкинлигини унитиб қўядилар.

Бир чўнтаккесар ҳамёнингизга тушганида, унинг билагидан ушлаб олдингиз, дейлик. Бунинг йўли осон. Бир неча кишилар гувоҳлигида ҳалиги ҳаромхўрни осонгина жиноий жавобгарликка тортиш мумкин. Бордию, бирор бегуноҳнинг қони тўкилиб, у сувга ташлаб юборилса, ёки бўлмаса ҳандакка ташланиб, унинг устига тупроқ тортиб кетилса-чи? Ана шундай ҳолларда одамларгина эмас, ҳатто турли буюм ва нарсалар тилга киради. Синчков кишилар — экспертлар бу нарсаларни ҳозирги замон фан ютуқлари асосида илмий жиҳатдан гапиртира оладилар.

Биология, химия, физика, электротехника ва бошқа фанларда қўлга киритилган ютуқлар, шунингдек криминалистика, суд медицинаси каби махсус фанлар соҳасидаги янгиликлар тилсиз буюмларга забон бахш этади, уларни гапиртиради. Шунинг учун ҳам тергов ходимлари биринчи қарашда назарга илинмайдиган нарсалардан катта-катта хулосалар чиқарадилар, улар ёрдамида жиноятларни оча биладилар.

Утмишда ота-боболаримиз ҳужжатларга бармоқ босар эдилар. Ҳозир эса бу одат Шарқ мамлакатларида сақланиб келмоқда. Инсон туғилади, улғаяди, қарийди, у ўз исм-фамилиясини ўзгартиради, ўзи ҳам таниб бўлмас даражада ўзгаради. Лекин унинг бармоқларидаги чизиқлар эса туғма бўлиб, у ҳеч вақт ўзгармайди. Бундан ташқари, одамлардаги бармоқ чизиқлари бир-бирлариникига ўхшамайди ҳам.

Суд-медицина экспертларимиз жиноятларни бармоқ чизиқларига қараб аниқлашга алоҳида эътибор берадилар.

...Б. деган аёлнинг уйида ўғирлик содир бўлди. Воқеа жойига етиб келган милиция ходимлари ойнада қолган бармоқ изларини кўриб қоладилар. Бундан бошқа ҳеч нарса кўзга ташланмайди. Орадан бир ой ўтгач, Б. катта кўчадан кетаётиб, ўғирланган кўйлагини бошқа бир қизнинг эгнида кўради. Нотаниш қиз шу яқин орадаги милиция бўлимига таклиф этилганда, у, бу кўйлакни ўз акаси совға қилганлигини билдиради. Сўнгра йигит чақиртирилади. У эса кўйлакни бозордан сотиб олган эдим, дейди. Унинг бармоқ чизиқлари таққослаб кўрилганда ойнада қолган чизиқларга тўғри келади. Натижада ўғрининг ишлатган найранги ўтмайди.

Баъзи жиноятчилар қўлқоп кийиб олинса, топиб бўпти, деб чучварани хом санайдилар. Совет фани бундай жиноятларни фош қилишнинг турли метод ва усулларини аллақачон ишлаб чиққан.

Бармоқ чизиқларигина эмас, оёқ излари, турли хил жиноят қуроллари, илмий фотография, ультра бинафша ва рентген нурлари, айниқса атом қуввати жиноятларни ҳақиқий фош қилишда суд-медицина ва криминалистика тадқиқотларида хизмат қилмоқда.

Сўнгги йилларда суд медицинаси айниқса тез ривожланмоқда. Суд-медицина экспертлари микроскопик текширишлардан фойдаланиб катта ишларни амалга оширмоқдалар. Бир мисол келтирайлик. А. деган аёл ўз уйида кўкрагига пичоқ уриб ўлдирилган эди. Жасаднинг олдида эса шу уй бекасига тааллуқли хўжалик пичоғи ётарди. Пичоқ текшириш учун экспертизага юборилади. Аммо эксперт, аёлнинг кўксига урилган пичоқ бу бўлмай, ўткир ханжар типидаги пичоқ бўлиши керак, деган хулосага келади. Янги қидиришлар бу фикрни тасдиқлайди. Тез орада воқеа содир бўлган жойдаги қудуқдан ханжарсимон пичоқ топилади. Кўп ўтмай шу пичоқнинг эгаси бўлмиш қотил қўлга тушди.

Кишининг бош суягига қараб, унинг ким эканлигини ҳаёт вақтидаги суратига таққослай оладиган М. М. Герасимов усули деб аталувчи илм соҳаси айниқса тараққий этмоқда. Темурланг, Улуғбек, Рудакий каби тарихий шахсларнинг бош суягига қараб, уларнинг юз кўринишларини росмана чизиб берган фан ютуқларини мўъжиза демай бўладими, ахир!

Тошкент медицина институтининг профессор Иван Васильевич Марковин номидаги кафедраси ходимлари кафедра мудири Сирожиддин Шоҳобиддинов раҳбарлигида катта илмий-текшириш ишлари олиб боришмоқда.

Суд-медицина экспертларидан С. Жангалиева, М. Калязина, З. Базелло, О. Хонхўжаев, К. Асановлар жиноятчиларни фош қилиш ва айбсизларни оқлашда самарали ишламоқдалар.

Бу синчков кишиларнинг машаққатли ва шарафли меҳнатига қойил қоласан, киши.

Ҳ. ҲАКИМОВ.

БАРМОҚ БИЛАН КЎРУВЧИЛАР

АПН

Яқинда ёзувларни бармоғи билан ўқий оладиган, рангни ажратадиган нижнетагиллик ёш аёл Роза Кулешованинг ҳайратланарли қобилиятидан бутун жаҳон қойил қолди.

Кулешованинг юргида медиклар, психологлар текшириш ўтказишга қарор қилдилар. Бу текшириш бошқа одамларнинг ҳам бармоқларида кўриш сезгиси бормикин ёки айрим одамларгина бундай қобилиятга эгамикан деган саволга жавоб бериши керак эди.

Нижне-Тагиль педагогика институтининг психология лабораториясида тажриба ўтказилди. Бу тажрибага бадиий графика факультетининг 50 студенти қатнашди. Уларнинг сезгилари, идроки ва кўриш хотирасининг хусусиятлари ўрганилгач, тери-оптик сезгисини аниқлаш юзасидан тажриба қилиб кўрилди. Бу тажриба ишонарли натижалар берди. Маълум бўлишича, тахминан ҳар олтидан бир киши бармоқлари билан оқ ва қорани яхши ажратибгина қолмай, рангларнинг чегарасини ҳам фарқ қила олар эканлар.

Тажрибалар айрим одамларда тери-оптик сезгиси қандайдир алоҳида машқлардан сўнг эмас, балки дарҳол пайдо бўлишини кўрсатди. Мана, 1963 йил 14 январда пединститут психология лабораториясида ўтказилган типик тажрибалардан бири.

Василий Швец — IV курс студенти. Ўқишнинг дастлабки йилларидаёқ психология машғулотларида унда нерв системасининг тез ўзгарувчанлиги билан боғланган хотиранинг ёрқин акс этган тасвирли тури аниқланган.

Швецни столга ўтқазиб, унинг кўзини нур ўтмайдиган қора тасма билан боғлашади. Столга учта рангли квадрат қўйилган. Уларнинг қоғози фактураси ва тузилиши жиҳатидан бутунлай бир-бирига ўхшаш бўлган қизил, сариқ ва кўк рангда. Бир неча марта қилинган машқлардан сўнг Швец бармоқлари ёрдамида уччала рангни бехато кўрсата бошлади. Тажрибани мураккаблаштиришди. Қоғоз сифатининг таъсирини мутлақо йўқотиш учун рангли квадратчаларга калька варағини қўйишди. Шунда Швец ҳар бир квадратчаларнинг рангини яна тўғри аниқлаб берди.

Шундан сўнг эксперимент қилаётган кишилар Швецда тери-оптик сезгининг сўниб бораётганлиги йўқмикан деган фикрни аниқлашга ҳаракат қилдилар. Бу хусусият шу лабораторияда Роза Кулешовани текшириб кўрганларида аниқланган эди. Гап шундаки, қоронғуликда бармоқлар ёрдамида кўк, яшил ва бинафша рангларни бироз вақт ажратиб туриш мумкин бўлса-да, қизил, сариқ рангни сезиб бўлмайди. Чироқни ўчиришади. Швец шу заҳоти қизил ва сариқ рангни сезаётганлиги ўзгарганлигини айтади. Бу ранглар бир-бирига ўхшаб қолади. Мана, энди уларни деярлик ажратиб бўлмайди. Яна бир минут ўтди... Василий энди қизил квадрат, сариқ квадрат қаерда эканлигини айтолмади. Кўк квадрат эса ажралиб тураверарди. Бармоқлар остида бу квадратни ҳам сўндирилганда ҳамма квадратлар бир хилда бўлиб қолди. Чироқни ёқишади. Қўл яна уччала квадратнинг рангларини яхши ажратади. Тажриба кутилган нарсани берди. Бунга бор-йўғи 10—15 минут вақт кетди.

Студентлар билан ўтказилган тажриба биз одатдаги кўриш сезгисидан ташқари ҳали фанга номаълум бўлган тери-оптик сезгига ҳам эга эканлигимизни тасдиқлади. Тери рангли сигналларга ўзига хос равишда созланади. Қўл бармоқлари ёрдамида қоғоздаги рангларни аниқлаш билан студентлар хонанинг ёритилганлик даражасида бўлган қиттай ўзгаришга ҳам хушёрлик билан мослашиб турдилар.

Мана, тажрибани ярим қоронғи жойда ўтказишаётир. Қизил ва жигар ранг, сариқ ва кўк ранг навбатма-навбат ажралиб туради. Хона ёп-ёруғ ҳолатга келтирилганда ранглар яхшироқ аниқланади. Қизил чироқни ёқишганда шу заҳоти терининг рангни сезиши ўзгаради.

Роза Кулешова билан тажриба ўтказишаётган вақтда олимлар бу ҳодисани яна қайта кўриш мумкинлигига ишонмаган эдилар. Студентларни текшириб кўриш шуни кўрсатдики, кўп одамларнинг тери-оптик сезгиси қонуниятларга бўйсунар экан. Бу қонуниятлар Роза Кулешовани тажриба қилиб кўрилган вақтда аниқланган эди.

Тагиллик психологлар кўр одамлар ёки яхши кўролмайдиган одамлар бармоқлари билан рангларни фарқ қила олмасмикан деган масала устида ҳам ўйлаб кўришди. Доцент Александр Новомейский невропотолог врач Иосиф Гольдберг билан биргаликда синов тажрибаси ўтказишди. Тажрибадан маълум бўлишича, кўрлар кўрадиган одамларга қараганда рангли нарсаларни қўллари билан бошқача сезишар экан. Айрим кўрлар тўртта ҳар хил квадратчани рангига қараб ажратиб беришга ўргандилар. Бироқ бунда уларда оптик сезги пайдо бўлмаган бўлса эҳтимол. Кўр одамлар қизариб турган нарсанинг тузилишидаги фарқни сезган бўлсаларда, рангини аниқлаб беролмадилар. Рангни тери билан билишда хонанинг ёритилганлиги ўзгарган вақтда кўрларда бу сезги ўзгармади. Улар учун қоғоз кучли электр ёруғида ҳам, ярим қоронғуда ҳам, қоронғи хонада ҳам мутлақо бир хил бўлиб туюлди. Шуниси характерлики, рангли квадрат устига қўйилган нозик папирос қоғози бу квадратларнинг рангини аниқлашда уларга ҳалақит берди. Эҳтимол, кўрмайдиган одамларда оптик ҳиснинг куртаклари пайдо бўлгандир. Лекин уларнинг тимискилаб билиш сезгиси кучсиз оптик сигналларни унутиб қўйгандек эди. Бу кўрлар билан ўтказилган дастлабки, синов тажрибаларидир, холос. Кўрларнинг рангни билиш хусусиятлари ҳақида жуда тўғри хулоса чиқариш учун чуқур тадқиқотлар қилиб кўриш керак.

Роза Кулешовада ҳам, студентларда ҳам, кўзи ожиз кишиларда ҳам—хуллас ҳаммада рангли квадратларни тимискилаб кўриш вақтида одатдаги кўриш ҳисси эмас, балки терининг сезувчанлиги билан боғлиқ бўлган образлар пайдо бўлди. Тажриба қилиниб кўрилган одамларнинг сўзларига қараганда улардан ҳеч ким бармоқлари билан «қизил», «кўк», «сариқ» ёки «ҳаво ранг»ни сезмаган. Балки қандайдир «катакчалар», «илон изи чизиқлар», «нуқталар»га қўли текканлигини ҳис қилгандек бўлишган. Улар рангнинг «силлиқлиги» ёки «ғадир-будирлиги» даражасини сезгандек бўлишган, уни «сирғанувчанлиги» ёки «тўхтатиб қолувчанлиги» орқали аниқлашган. Сариқ ранг масалан, ҳамма вақт энг «силлиқ» бўлиб туюлган, жигарранг эса «ёпишқоқ», «ширали» бўлиб туюлган. Тажриба қатнашчилари қўл билан ҳар хил рангларни фарқ қилар эканлар, худди ана шу белгиларга суяниб иш тутганлар.

Тери-оптик сезгининг камдан-кам учрайдиган одамлардагина эмас, балки кўпчиликда мавжудлиги фан учун жуда муҳимдир.

Владимир СВАЛОВ,
АПН мухбири.

Тошкент. Революция скверида.
Р. Шамсуддинов фотоси. (ЎзТАГ фотохроникаси).

ЛОЛА ФАСЛИ

I

Далалар яшнади, қирлар гуркиради,
Шаррос қуйган тунги жаладан.
Равоч япроқ отди,
Чучмома кулди,
Қўзиқорин унди далада.
Тонгда яллиғланиб қуёш сочди олов
Адрларга, боғ, қир, соҳилга...
Кимдир машинада, яна кимдир яёв
Шошилди баҳорги сайлга.
Лолалар арғувон,
Тарғил лолалар
Сават-сават терилди шу кун.
Шаҳарга йўл олди сархил лолалар
Одамлар кўксини безамоқ учун

II

Тун бўйи шивирлар кўкда юлдузлар:
— Бедормиз. уйқудан мангу йироқмиз.
Тун бўйи чайқалар дарё, денгизлар:
— Ҳамиша сергагу, мудом уйғоқмиз.
Уларга жавобан инсонлар сўзлар:
— Сиздан хушёрроқмиз,
Сўнмас чироқмиз!

Ҳайриддин САЛОҲ.

Март, 1963 йил.

СУД ЗАЛИДАН

УЙФУРУШ

Гали Гарифович Бекматов узоқ йилдан бери ҳалол меҳнат қилмай, Октябрь райони атрофидаги сотиладиган уйларни арзон нарх билан олиб қиммат баҳода сотиш билан шуғулланиб келган. Бунинг орқасида каттагина текин бойлик орттирган.

1942 йилда Бешёғоч кўча 91-номерли ҳовлини эски пул ҳисобида 25 минг сўмга олиб 1946 йилда 30 мингга сотади. 1949 йилда Жарариқ кўчасидаги 59-ҳовлини 8 мингга олиб, 1952 йили 40 мингга пуллайди. 1952 йили эса Оқлон кўчасидаги 22-номерли участкани 18 минг сўмга олиб 1957 йили у ёқ-бу ёғини «ростлаб» Маъфура Рахматуллаева деган аёлга 125 минг сўмга бор-барака қилади.

Яқинда Октябрь район халқ суди уй савдогари Гали Бекматовнинг жиноий ишини Микоян маҳалласининг қизил чойхонасида жамоат қораловчиси ва аҳоли иштирокида очиқ суд мажлисида кўриб уни 5 йил муддатга қамоқ жазосига, мол-мулкини давлат фойдасига ўтказишга ҳукм чиқарди.

Ҳ. ТОШХЎЖАЕВ
халқ маслаҳатчиси.

МИЯНИ УЗИБ ҚЎЙИБ ҚИЛИНГАН ОПЕРАЦИЯ

Ёп-ёруғ операция залидаги жимликни фақат ҳаво кондиционерларининг майин овозигина бузиб турибди. Лаборант ва врачлар диққат билан мураккаб асбоблар ёнида туришибди. Операцияни бир группа практикантлар ҳам кузатмоқда.

Ленин мукофоти лауреати профессор Александр Вишневский мияни узиб қўйиб юракни операция қилмоқда. Ҳозирги замон хирургиясининг муваффақиятлари киши юрагини операция қилишга ҳам йўл очди. Туғма ва кейин юрак касалига учраган минглаб беморлар скальпель ёрдамида шифо топдилар. Операция олдидан бемор танасининг ҳароратини сунъий йўл билан совутиш — гипотермия усулини хирурглар кенг қўллай бошлади. Тана музлаганда организмда юз берадиган ҳаётий муҳим биохимик жараёнлар сусаяди, тўқималар кислородни кам талаб этади. Бунинг оқибатида беморнинг аҳволини оғирлаштирмаслик учун қон келишини камайтириш, ҳаттоки вақтинча тўхтатиб туриш мумкин. Айни чоғда кўп қон йўқотиш хавфи ҳам камаяди. Бироқ гипотермия оғир касал орқасида дармонсизланган организм учун анча азоб беради. Гипотермия операциядан сўнг жиддий асорат қолдириши мумкин ва юраги шифоланган одамни яна қайта даволашга тўғри келади.

Жониворлар устида олиб борилган кўпйиллик тажрибалар ва назарий билимлардан сўнг етук совет хирурги профессор Александр Вишневский, анестезиолог-профессор Тигран Дарбинян ва врач Владимир Портнойлар шундай хулосага келдилар: юракни операция қилаётган вақтда бош мияни умумий қон айланиш системасидан ажратиб қўйиш мақсадга мувофиқ.

Бу кашфиёт чиндан ҳам ҳайратланарли кашфиёт бўлди. Чунки мияни сунъий равишда қон билан таъминлаб туриш ва гавданинг клиник ўлими вақтида скальпель ҳеч қандай қаршиликсиз вақтинча «жонсизланган», иссиқ юракнинг камчиликларини бартараф қилади. Бош мияга борадиган артериялар операция тимом бўлгач, яна ишга киришиб, организм жонланади.

Ўнлаб тажрибалар, мураккаб ҳисоблар ва умумлашмалар, ниҳоят операция вақтида миянинг ажратилган томирларини қон билан таъминлаб турувчи жиҳозларнинг модификацияланиши... Операция методикаси энг нозик томонларигача ишлаб чиқилди.

Мана, операция столида 22 ёшли Галина Блинкова ётибди. У ўпка артериясининг торайишидан қийналади. А. Вишневский кўкрак қафасини очиб, унга миянинг кичкинагина сунъий қон айланиш системасини улайди. Энди фақатгина мияни таъминлаб турувчи «кичик сунъий юракни» бир меёрда уриб туришигина эшитилади...

Тўққиз минут ўтиши жуда қийин бўлди. А. Вишневский бемор юрагидаги камчиликни моҳирлик билан бартараф қилгач, ассистентларга ишора қилади. Улар касалликдан абадий ҳоли бўлган юракни шошмай ўз жойига қўйиб, томирларни тикишади...

Жаҳонда биринчи бўлган бу операция шундай тугалланди.

Игорь ГУБАРЕВ,
АПН мухбири.

ФАСЛЛАР

Сочига битта-иккита оқ оралаган, ўрта бўй, йирик кўзли бу аёлга тикилиб ўтирарканман, унинг ҳаёт дафтари олтин саҳифаларга бой эканини билиб турсам ҳам, гап қовушавермади. Рост-да, ҳар кимга ҳам юрак сирларини очавермайди, киши...

Энди тарқалишай деб тургандик, партия ташкилотининг секретари Семенов кириб қолди.

— Келинг, Иван Антонович, — аёл ўрнидан турди.

— Ўтиравер, Ҳафиза, ўтиравер... — Иван Антонович оёғи қирилган эскироқ стулга омонатгина чўққайди. Дилкаш киши экан. Дарров гапни-гапга улаб юборди:

— Ҳафиза, анови чет эллик жаноблар билан суҳбатингни айтиб бердингми?

* * *

Ҳафиза опа сочпопук тақиб олиб, деразадан мўралаётган мажнунтолга ўйчан тикилди. Кўзларида йилт этган табассум қорача юзига ёйилди.

— Бу ўтган йили бўлганди, — дея ҳикоясини бошлади у. — Заводга чет эл делегацияси келган экан... Бизга меҳмонлар кўп келиб туради. Меҳмондўстлик — ўзбекларнинг қадимий одати. Аммо ўша меҳмонлар ютуғимиздан қувонадиган кишилар эмаслигини сезиб турардим. Ёшгина бир жаноб мен билан суҳбатлашди.

— Ёшингиз ўтиб қолибди, энди дам олаверсангиз бўлмайдими? — деди у кўзимга тикилиб. Кулаяптими, «раҳми келаяптими», тушунолмай турдим. Отам раҳматлик нарвондан туриб гапирганга томдан туриб жавоб қил деб ўргатардилар. Ҳозир ҳам шундай қилмоқчи бўлдим-у, ўзимни соддаликка солдим.

— Ёшим ўтган бўлса ҳам кўнглим ёш, — дедим кулиб, — ҳали устозим Иван Антонович Семёнов ишлаб юрибди-ю, мен нима қилдим дам олиб.

Жаноб яна гапни айлантирди:

— Заводга уруш йиллари келган экансиз... Муҳтожликдан бўлса керак-да, тушунамиз...

— Асли заводга уруш бошланган йилиёқ келмоқчи эдим. Қабул қилишмади. 14 ёшда эканман. 16 ёшга чиқиб паспорт олишим билан ишга келавердим. Жуда ҳам мухтож эмасдик. Акам фронтга кетган бўлса ҳам қурувчи отамнинг топгани ҳаммамизга етарди. Аммо акаларим жанг қилаётганда томошабин бўлиб тургим келмади. Шунинг учун ҳам заводга ишга кирдим.

Шунча гапни айтиб юборганимга хижолат бўлдим. Аммо жаноб парво ҳам қилмади.

— Кундалик планни 250 процентдан бажаркансиз. Ҳар куни бир хил иш қилавериш сизни зериктириб қўймайдими? — деди у ишончсизлик билан.

— Мутлақо! — дедим юрагимдагини яширмай. — Қайси детални шлифовка қилиб, кўзгудек ялтиратсам, унда ўзимнинг бахтимни кўраман. Планни беш марта ошириб бажариш ҳам мумкин. Бу, кишининг ўзига боғлиқ.

— Рост, — деб гапга иккинчи жаноб ҳам аралашди, — шунинг учун ҳам орден олибсиз-да!

«Бизда ҳеч ким мукофот учун ишламайди. Лекин бошқалар ҳам орден олади, албатта олади» демоқчи бўлдим-у, ўзимни тийдим. Фақат Ленин орденидек юксак мукофотга лойиқ иш қилганим учун фахрланишимни айтиб қўйдим.

Суҳбат тугаб, кетай деб турганимда яна бир ғалати савол бериб қолишди:

— Ёшингиз ўтиб қолибди-ю, ҳали ҳам ётоқхонага бориб навбатчилик қиларкансиз-да?

— Ҳа, завод ётоқхонасида навбатчилик ҳам қиламан, — дедим ўзимни босиб олиб, — чунки у ердагиларнинг ҳаммаси ўз ўғлим, ўз қизим. Нимасини айтасиз, кечаси дружиначилар билан постда ҳам тураман. Коммунистик меҳнат коллективи номини олиш учун бекорга курашаяпмизми?

Шу билан суҳбат тугади. Ташқарига чиққач Иван Антонович қаттиқроқ гапириб юбординг, деб койиб қўйдилар-у, суҳбатдан мамнун бўлганларини яширмадилар.

* * *

Ҳафиза опа деразадан мўралаган мажнунтолга тикилганича жим қолди. Ҳа, табиатда баҳор ҳам, ёз ҳам ўз қонуни билан келади. Кечагина осмон элак элаб турганди, бугун шафтоли исирға тақибди. Эртага қизғалдоқ қизаради, ананас ёрилади. Фасллар кетидан фасллар кечади. Ужар йиллар қаршимда ўтирган қалби баҳор онанинг сочига ҳам битта-иккита учқун ташлаб кетмоқда.

«Таштекстильмаш» заводининг 1-механика цехида 20 йилдан бери шлифовкачилик қилаётган, актив жамоатчи, область судининг халқ маслаҳатчиси Ҳафиза Лутфуллаеванинг йирик, шаҳло кўзларига тикилиб ўтириб, унинг ўзи ҳақида ҳам, дугоналари Маша Лёвина, Валя Тинкова, Надежда Фантилема ҳақида ҳам нима ёзишимни билиб қўйдим.

Утқир ҲОШИМОВ.

ФУТБОЛ ЖАЗМАНЛАРИ...

«ОШИҚ-МАЪШУҚЛАР...

ЎЙИН ШОШИРГАЧ...

БАҲОР ТАБАССУМИ

Бугун гул байрамига футбол байрами қўшилади. Ҳали биринчи тўп урилганича йўқ. Лекин ишқибозларда ҳозирданоқ ҳар хил «реакция».

А. Холиқов чизган.

ЎЙИНЛАР КАЛЕНДАРИ

Футбол ишқибозлари учун «Пахтакор» командасининг мамлакат чемпионати биринчи даврасида бўладиган ўйинлар календарини келтирамиз.

5 апрель «Пахтакор» — «Динамо» (Ленинград)
10 апрель «Қайрат» (Олмаота) — «Пахтакор»
15 апрель «Пахтакор» — «Зенит» (Ленинград)
20 апрель «Пахтакор» — «Спартак» (Москва)
26 апрель «Локомотив» (Москва) — «Пахтакор»
30 апрель «Динамо» (Москва) — «Пахтакор»
8 май «Крилья Советов» (Куйбишев)—«Пахтакор»
13 май «Авангард» (Харьков)—«Пахтакор»
18 май «Динамо» (Тбилиси) — «Пахтакор»
29 май «Пахтакор» — «Нефтяник» (Боку)
3 июнь «Пахтакор» — «Динамо» (Киев)
8 июнь «Пахтакор» — «Молдова» (Кишинев)
13 июнь «Арорат» (Ереван) — «Пахтакор»
20 июнь «Пахтакор» — «Торпедо» (Москва)
24 июнь Армия марказий спорт клуби—«Пахтакор»
3 июль «Динамо» (Минск) — «Пахтакор»
8 июль «Пахтакор» — Армия спорт клуби (Ростов-Дон)
13 июль «Пахтакор» — «Торпедо» (Кутаиси)

Эслатма: ўйинлар номлари биринчи кўрсатилган команда майдонида бўлади.

Кўклам — меҳнат билан кўркам

Колхоз сабзавоткорларининг бу йилги ҳаракати ҳар йилгидан ҳам бошқача. Далаларда иш қизғин.

Мана, колхознинг ўртоқ Ҳаким Давлатов бошлиқ бригадасига қарашли ерлардан ўтиб бормоқдамиз. Катта-катта карталар дид билан текисланган. Ҳар ер-ҳар ерга уйиб қўйилаган маҳаллий ўғитлар узоқдан кичик-кичик тепаликлардек кўзга ташланади.

— Езда айни пишиқчилик даврида шаҳарликлар билан суҳбатда бўлсангиз улар бозорларга келтириб сотилаётган қовун-тарвузларнинг бемазалигидан шикоят қиладилар, — дейди бригадир Ҳаким ака. — уларнинг эътирози ўринли. Чунки баъзи деҳқонларимиз қовунни «мендан кетгунча, эгасига етгунча» қабилида етиштирадилар. Семирсин деб селитрани ҳаддан ортиқ ишлатадилар. Сўнг тарози боссин деб ортиқча сув қўядилар. Биз бундай қилмаймиз. Сира ҳам маданий ўғит ишлатилмайди. Ҳар гектар ерга ўртача 15—16 тоннадан маҳаллий ўғит соламиз. Оби-тобида суғорамиз, ана шунда қовун-тарвуз ширин бўлиб етишади.

Бригаданинг қовун-тарвуз экиладиган карталаридан ўтиб ариқнинг ўнг томонидаги ерларига етиб келдик. Меҳнатнинг илк самараси кўзни қувонтиради: сифатли тайёрланган ерларга экилган карам кўчатлари ўзини яхши тутиб олибди, қаричдан ошиб кетган. Сўраб билдик, ҳаммаси бўлиб беш гектар ерга карам экилган. Бригада аъзоларининг нияти катта. Улар ҳар гектар ердан 40 тоннадан карам етиштириш учун бел боғлаганлар.

— Биринчи ҳосил май ойининг ўрталарига бориб шаҳар аҳолисига етказиб берилади, — дейди бригадир, — бошқа экинлардан ҳам оладиган ҳосилимиз ўтган йилгидан кўп бўлса бўладики, кам бўлмайди.

Бригадир ҳали сўзини тугатмаган эди ҳамки, шийпон олдига машина келиб тўхтади. Ундан, ёшгина бир қиз тушиб келди.

— Колхозимизнинг кассири Римма Валишева, — деб тушунтирди бригадир. Сўнгра иш қизғин кетаётган карта томонга ўгрилиб, колхозчиларни чақирди.

— Тушлик ҳам яқинлашиб қолди, — деди у, — биратўла овқатланиб олинглар, кассир ҳам кутиб қолмасин.

Дам ўтмай дала шийпони колхозчилар билан гавжум бўлиб кетди. Улар бирин-кетин аванс пулларини олабошладилар. Малика Жаримбетова, Чўлпоной Тўйчиева, Фотима Аҳмедова, Асат Султонов ўртоқлар ўн сўмликларни санаб олишаркан, бир-бирларига қараб кулиб қўйишарди.

Ана шу манзарани кузатар эканмиз, раис билан бўлган суҳбатни эсладик.

— Ўтган йили шу кезларда далада ишлаётганларнинг сони шу кунгидан анча кам эди. Биз ҳар ўнбеш кунда колхозчиларнинг меҳнат кунларига аванс бериб туришни сира кечиктирмаймиз. Шунинг учун бўлса керак, эндиликда колхозчилар бизга томорқанинг ҳам кераги бўлмай қолди деяптилар, кўпроқ дала ишига, колхоз ишига меҳр қўяяптилар.

Қалинин ишлаб чиқариш бошқармасидаги Свердлов номли колхоз аъзолари ўтган хўжалик йилини муваффақиятли якунлаган эдилар. Меҳнатсевар колхозчилар бу йил 1870 тонна картошка, 3362 тонна сабзавот, 200 тонна қовун-тарвуз ва бошқа мева маҳсулотлари, шунингдек 3300 тонна силос етиштиришга аҳд қилганлар. Бу аҳднинг уддасидан чиқиш йўлида дастлабки қилинган ишлар ибратлидир. Ҳозирга қадар 40 гектар ерга эртаги карам, 9 гектар ерга лавлаги, 11 гектар ерга сабзи, 29 гектар ерга пиёз экилди. Чорвачиликнинг ем-хашак базасини мустаҳкамлашга ҳам астойдил киришилган. Жумладан, беш гектар ерга шабдар, 36 гектар ерга беда ва бир неча ўн гектар ерга арпа экилди. Маккажўхори экиш ҳам қизғин бормоқда. Ҳозиргача 30 гектарга яқин ерга маккажўхори экилди.

Кўклам — меҳнат билан кўркам. Шаҳар аҳолисига ҳар қачонгидан ҳам кўп сабзавот, картошка маҳсулотлари етказиб беришга аҳд қилган бу колхоз аъзолари кун сайин ғайратга-ғайрат қўшиб меҳнат қилмоқдалар.

Н. РИХСИЕВ.

Колхоз раиси С. Жўраев (ўнгда), агроном Р. Юсупов ва бригада бошлиғи Х. Давлатов ўртоқлар карам кўчатларини кўздан кечирмоқдалар.

БУГУН ФУТБОЛ МАВСУМИ БОШЛАНАДИ

ҒАЛАБАЛАР ЁР БЎЛСИН!

Пахтакорчилардан бир группаси ўйин олдидан сўнгги бор стадионга келишди.

В. Салов фотоси.

Александр Андреевич Келлерни учратиб, у билан ҳоли суҳбатлашиш анча қийин бўлди. Ахир мавсум арафаси эмасми?! СССРда хизмат кўрсатган тренер стадионда футболчи йигитлар билан нечгача шуғулланар, ҳар хил тактик схемалар устида ишлар, футбол федерацияси, республика Совети мажлисларидан бўшамас, уйга жуда кеч қайтарди. Ниҳоят, уни «Тошкент» меҳмонхонасида дам олиб ётган вақтида учратдик. Дам олиш қаёқда дейсиз. Бир неча мухбирлар мавсумолди интервьюси олиш учун уни шу ерда ҳам тинч қўйишмаётган экан.

Команданинг янги 25-юбилей мавсумига тайёргарлиги қандай бўлди? Составда қанақа ўзгаришлар бор? Бу йил «Пахтакор» қандай марраларни кўзламоқда? Суҳбатимиз шу каби саволлар доирасида борди.

— Футболчиларнинг тайёргарлигидан қаноатланаман, — дейди тренер. Команда Кисловодскда бўлган вақтида зўр уюшқоқлик билан шайланди. Бокуда «Нефтяник» билан бўлган контроль ўйин йигитларимизнинг жисмоний жиҳатдан анча бақувват бўлиб қолганлигини кўрсатди. Моторин, Тазетдиновлар ўйнамаганлиги ва бошқа ўйинчилар зиммасига катта вазифа юклангaнлигига қарамай 90 минут давомида ҳеч кимнинг чарчаганлигини сезмадик.

Команда асосан ўтган йилги составда қолди. Фақат айрим ёш ўйинчиларгина коллективга қўшилди. Булар, аввало, дарвозабон Абдуғаффор Шокиров, ҳимоячи спорт мастери Реваль Зокиров, ҳужумчи Сергей Мелькумовлардир. Айниқса, Зокировнинг чаққонлиги, рақибини тушуниб ўйнаши кишини хурсанд қилади.

Дублёрлар составида маҳоратини оширган ҳужумчи Дмитрий Ан, ярим ҳимоячи Ю. Матвеев ҳамда томошабинларнинг эски таниши Акмал Азизхўжаев ҳозир яхши формада. Уларнинг асосий составда муваффақият билан ўйнашига шубҳа қилмаса бўлади. Мавсум арафасида айрим етакчи ўйинчилар: И. Тазетдинов, Б. Абдураимов шикастланганлиги, Х. Раҳматуллаев анча муддат ўйинга қатнаша олмаслигига қарамай «Пахтакор» ўз кучига ишонади. Унинг резервида қобилиятли ҳужумчилар етарли топилади.

Футбол гўзаллиги—голда, деб бечиз айтмайдилар. Шунинг учун «Пахтакор» ихлосмандлари ўз командаси олдига ҳужумкорлик руҳида ўйнаш, рақибини йирик ҳисоб билан ютиш лозим, деган наказ қўйишга ҳақлидирлар.

Бугун бўладиган мавсумнинг биринчи матчини «Пахтакор» ўтган йилги сўнгги рақиби — икки марта СССР Кубогини олган Донецк шаҳрининг «Шахтер» командаси билан ўтказади. Аввалги учрашувларда ҳамшаҳарларимиз донбассликларни уч марта мағлубиятга учратган, бир сафаргина кучлар тенг келиб қолган эди. Бугун рақибларнинг бешинчи учрашуви бўлади. Донбассликлар бир ойдан буён Ўзбекистонда тренировка қилмоқдалар. Улар бу ернинг шароитига мослашиб, тошкентликларнинг «сир»ларини билиб олишга — ўйинларини кўришга улгирдилар. Бугунги учрашув қандай натижа билан якунланишига каромат қилолмасак ҳам ҳар иккала команда ғалаба учун бутун кучини сарфлажагини олдиндан равшан айтиш мумкин.

Командамиз бу йил ўз олдига қандай вазифа қўйган? Ҳар сафар шу савол билан мурожаат қилинганда старший тренер камтарлик билан жавоб беради. А. Келлер 1960 йилда «Пахтакор». «А» классига янги кирган командалар ўртасидан жой олишни кўзлайди, деган эди. Маълумки, бу ниятдан ўзиб кетилди. (14-ўрин). Бундан кейинги мавсумда биринчи йилги ўринда мустаҳкамланиб қоламиз, деб ваъда берган эди тренер. Натижа кутилгандан аъло — ўнинчи ўрин бўлди. 1962 йилги мавсумда эса 10-12-ўринларни мўлжаллаган «Пахтакор» кўп рақибларини доғда қолдириб олтинчи ўринга чиқиб кетди. Ҳозир ҳам тренер команданинг имкониятлари ҳақида гап борганда, ўтакамтарлик қилмоқда. Ишқибозлар тили билан қисқагина қилиб, «эсон бўлсак кўрамиз» деб айтмоқда.

Ҳа, шошишнинг, олдиндан «фол кўриш»нинг хосияти йўқ. Кескин жанглар, ҳаяжонли учрашувлар, завқли мусобақалар бошланди. Бу мусобақаларда ҳамшаҳарларимизга минг-минглаб ишқибозлар номидан катта муваффақиятлар тилаймиз.

С. МУСАЕВ.

Халқаро обзор

«СЭМ АМАКИ» НАСИҲАТ ҚИЛМОҚДА, БЎЙСУНИШНИ ТАЛАБ ЭТМОҚДА — БОНН ДАЛДА БЕРМОҚДА, ЛОНДОН ҒАЗАБЛАНМОҚДА

Машҳур америка обзорчиси Хайтауэр, Америка дипломатик бошқармаси тобора кўпроқ қўлланаётган «ошкора сўзлар» бошқа мамлакатларда ғазаб ва нафрат келтириб чиқармоқда ҳамда Қўшма Штатларнинг ҳатто энг яқин шериклари билан ҳам ўзаро муносабатларида жиддий келишмовчиликлар келтириб чиқармоқда, деб нолийди.

«Америка дипломатиясида янги нодипломатик давр бошланмаганмикин? — деб савол беради Хайтауэр. У ҳамма нарсага давлат департаментидаги раҳбарлар ва амалдорларнинг «ноўрин ишлатган иборалари» ва «бесўнақай ишлари»ни сабаб қилиб кўрсатишга уринади.

Лекин гап давлат департаментининг «ноўрин ишлатган иборалари» ва «бесўнақай ишлари»да эмас, албатта. Кейинги вақтлардаги воқеалар Америка империализми жаҳон майдонидаги кучлар нисбатининг ўзгарганлигини, шу жумладан империалистик лагернинг ўз ичида ҳам муҳим ўзгаришлар бўлганлигини ҳисобга олишни ўжарлик билан истамаётганлигини кўрсатади. Вашингтон ҳали ҳам ўз шерикларига фақат Америка монополиялари манфаатларига ва Пентагоннинг стратегик эҳтиёжларига мос келадиган сиёсатни қабул қилдиришга уринмоқда.

Масалан, АҚШ билан Канада муносабатларини олиб кўрайлик. Вашингтоннинг ўз шимолий қўшнисининг ички ишларига қўпол равишда аралашуви, канадаликларга Американинг ядро зарядларини мажбуран қабул қилдириш йўлидаги уриниши бу мамлакатда Америкага қарши кайфиятни янада ошириб юборди, сиёсий тангликни ва парламентнинг тарқатиб юборилишига сабаб бўлди ва ҳозир бу мамлакатда жиддий вазиятда сайлов олди кампанияси ўтказилмоқда.

Чет эл давлатларига «ёрдам» программаси хусусида шу кунларда Америка конгрессида авж олган кураш эътиборга сазовордир. Бу ерда Сэм амаки ниқобсиз ҳаракат қилмоқда. Унинг қиёфаси ҳаммани жиғига тегиб кетган Америка пропагандаси акс эттирадиган очиқ кўнгил, саҳий, беғараз, инсонпарвар чолга сира ҳам ўхшамайди. У кўпроқ йиртқич судхўрни эслатади. Ортиқча сўзларни бир чеккага қўйганда, конгрессда ҳозир олиб борилаётган жанжалларнинг моҳияти икки вазифани: бошқа давлатларга «ёрдам» учун маблағ ажратишни максимал даражада қисқартириш ва айни вақтда бу маблағлардан ана шу мамлакатларга иқтисодий, сиёсий ва ҳарбий тазйиқ кўрсатиш учун самаралироқ фойдаланиш вазифасини қандай қилиб бир-бирига боғлаш масаласини ҳал этишга уринишдан иборатдир.

Яқинда АҚШ билан Бразилия ўртасида бўлган молия масалаларига оид музокаралар АҚШнинг Латин Америкасидаги энг йирик мамлакат бўлган Бразилияга тазйиқ кўрсатиш йўлидаги уринишининг ёрқин далилидир. Давлат департаменти амалда Бразилия ҳукуматининг ташқи ва ички сиёсатини ўзгартиришга эришиш учун ҳаракат қилди. Бу эса, Бразилия жамоатчилигининг норозилик тўфонини келтириб чиқарди. «Биз Вашингтоннинг узоқни кўрмайдиган сиёсатига мослаша олмаймиз. Вашингтоннинг вазифаси — Уоллстритдаги миллиардерлар манфаатларини ҳормай-толмай ҳимоя қилишдан иборатдир», — деб ғазаб билан ёзди «Газета де нотисиас». Вашингтон қўйган талабларнинг мақсадларидан бири Бразилияда Куба билан ҳамкорликка бағишланган Латин Америкаси конгрессининг ўтказилишига халақит беришдан иборат эди. Бразилия бу шантажга бўйсунмаганидан кейин унга молия ёрдами кўрсатиш ҳақидаги қарорнинг қабул қилиниши вақтинча тўхтатиб қўйилди. Ниҳоят, Бразилияга қарз бериш тўғрисидаги қарор эълон қилинганида бу қарзлар жуда жиддий писандалар билан берилаётганлиги маълум бўлиб қолди.

Америка Қўшма Штатлари НАТО бўйича ўз шерикларининг Совет Иттифоқига пўлат трубалар етказиб бериш соҳасидаги ўзлари учун фойдали шартномаларнинг бажарилишини барбод қилиш учун кейинги вақтларда шу қадар зўр бериб тазйиқ кўрсатмоқдаки, ҳозирги замон дипломатиясида суверен давлатларнинг ички ишларига бундан ҳам қўполроқ аралашув мисолини топиш қийин бўлса керак. Рокфеллерлар династияси шундай йўл билан совет нефть қувурлари қурилишига халақит беришга ва бу билан кўпгина мамлакатлар бажонидил сотиб олаётган совет нефти экспортининг кенгайишини қийинлаштириб қўйишга қарор қилди. АҚШ ҳукумати НАТО орқали ҳаракат қилиб, ҳамма воситаларни ишга солди. Халқаро савдо соҳасидаги камситишларга асосланган қўпорувчилик ҳаракатларини ниқоблаш учун катта диаметрли пўлат трубаларни «стратегик товарлар» қаторига қўшишга қарор қилинди. Бошқа мамлакатлар, айниқса саноатчилар ўзлари учун фойдали бўлган совет заказларини бажариш мақсадида қўшимча қувватлар вужудга келтира бошлаган мамлакатлар бунга рози бўлишни истамадилар. Италия ва Япония НАТО орқали расмийлаштирилган АҚШ талабларини сўзсиз бажаришдан бош тортди. Германия Федератив Республикасининг саноат доираларида ва жамоатчилиги орасида норозилик тўлқини кўтарилиб, бу нарса бундестагда катта шовқин-суронга сабаб бўлди. Гап шундаки, Ғарбий Германиядаги йирик трубопрокат заводлари ёпилиб қолиш хавфи остида қолди. Айрим партиялар ва гуруҳлар ўртасида жиддий ички низолар бошланди. Бонндаги Америка элчихонаси дипломатик тартибдаги ҳар қандай мулоҳазаларни бир чеккага йиғиштириб қўйиб, канцлер Аденауэрга қаршиликни бостиришда ёрдам кўрсатиш учун ана шу партиялараро низоларга аралашди. Америка элчихонасининг аралашуви ва Бонн парламентини назарписанд қилмаган процедура найранги Аденауэрга Вашингтон талабини қондириш имконини берди.

Лондонга келганда эса, унда Америка нефть монополияларининг буйруғига бўйсунишдан бош тортдилар. Англия катта иқтисодий қийинчиликларни кечирмоқда ва у ерда ишсизларнинг сони миллионга яқинлашиб қолди. Ўтган йили Англияда йигирмага яқин домна печи ўчирилди, баъзи кемасозлик корхоналари ва бошқа йирик корхоналар ёпиб қўйилди. Англия саноатчилари Совет Иттифоқига пўлат трубалар етказиб беришдан иборат фойдали заказларни қабул қилишга тайёр эканликларини билдирдилар. Бироқ, Вашингтон ўз иттифоқчиларининг бошқа мамлакатлар билан савдо проблемаларини мустақил ҳал этиш ҳуқуқига чидаб туришни сира ҳам истамаётир. Давлат секретарининг ўринбосари Ж. Болл Вашингтондаги Англия элчиси орқали тазйиқ кўрсатмоқчи бўлганида, унга Англия трубаларни «стратегик товар» деб ҳисобламайди деган жавобни берганларидан кейин, Болл Лондонга учиб кетди. Президентнинг вакили Э. Стивенсон ҳам Лондонда турибди.

Ана шу найрангларнинг ҳаммаси АҚШнинг расмий равишда айтган гапларини, яъни гўё Совет Иттифоқига трубалар экспорт қилишни чеклаётган мамлакатлар бу ишни «қатъиян мустақил равишда ва ўз хавфсизликларининг манфаатлари тўғрисида ўз мулоҳазалари билан» қилаётирлар, деган гапларни батамом рад этади.

Ҳаёт шуни кўрсатмоқдаки, бундай ҳийла-найранглар Совет Иттифоқи ва бошқа социалистик давлатларнинг ривожланишига халақит бера олмайди, балки Америка талабларига бўйсунаётган кишиларнинг манфаатларигагина путур етказади.

И. ЛАПИЦКИЙ.
(ТАСС).

ҚАНОТСИЗ ҚЎШИҚЛАР

Қўшиқ — жон озиғи, дил қуввати, ҳаёт савти Меҳнатга, ижодга йўлловчи илҳомбахш куч. Юракнинг бебаҳо хизматини ўлчаб бўлмаганидек, қўшиқнинг ҳам беқиёс аҳамиятини мисқоллаб тортиб кўриш мушкул. Бир оғиз сўз билан айтиладиган бўлса, қўшиқ дилдан чиқиб, дилга йўл оладиган жон роҳати. Инсон минг-минг йиллардан бери сайқал топтириб келаётган олижаноб санъат. Меҳнат ва шодлик, висол ва ҳижрон, табассум ва кўзёши, севги ва мурод тараннум этилган жарангдор олам.

Қўшиқ совет тузуми шароитида янги ижтимоий мазмун касб этиб, узоқ-узоқларга қанот қоқмоқда. Кишиларни меҳнатга, ижодга, тинчликка ундамоқда.

Шу сабабдан ҳам партиямиз, халқимиз қалбнинг ҳамма торларини чертадиган қўшиқ санъати доимо пок, доимо гўзал, доимо умидбахш, доимо ҳаётчан бўлишига катта эътибор бериб келмоқдалар.

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитети ўтган йилнинг бошларида замонавий қўшиқларни кўпроқ яратиш тўғрисида махсус қарор қабул қилган, унда республикамизда қўшиқ ижодиётининг умумий аҳволи ва тараққиёти замондошларимизнинг тобора ўсиб бораётган талабларидан орқада қолаётганлиги алоҳида таъкидлаб кўрсатилган эди. Шундан бери бир йилдан ортиқ вақт ўтди. Хўш, концерт ташкилотларимизнинг, радио эшиттириш тармоқларимизнинг репертуарларида янги хорлар, маршлар, оммавий қўшиқлар, дуэтлар, лапарлар, яллалар пайдо бўлдими? Шак-шубҳасиз! Шу давр ичида қўшиқ шинавандалари ўнларча чиройли шеърлар ва ёқимли куйлар эшитдилар. Қўшиқларимизнинг ғоявий савияси ошди, мавзу уфқи кенгайди. Сюжетли, кулгили, лирик қўшиқлар, ҳосил, баҳор, гул байрамларига бағишланган, коммунизмни, унинг ижодкорларини, улуғ партиямизни куйловчи қўшиқлар яратилди ва яратилмоқда. Қўшиқчилигимизнинг янги тўлқини, янги иштиёқи, янги нафаси сезилиб турибди.

Лекин шуни очиқ эътироф этиш керакки, баъзибир ижодий ташкилотлар бу соҳада етарли иш олиб бораётганлари йўқ. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг қўшиқларимизнинг ғоявий савиясини ошириш юзасидан белгилаган тадбирларини суст амалга оширмоқдалар.

Биз бу ерда асосан қўшиқ текстлари ҳақида мулоҳаза қилмоқчимиз. Сабаби бақувват шеърсиз, бадиий жозибасиз қўшиқ йўқ. Оҳанг қанчалик дилрабо бўлмасин, агар унинг шеъри ҳиссиётларсиз, ҳаётдан йироқ бўлса, у кишига маънавий озиқ бера олмайди.

Республика давлат филармонияси сўнгги йилларда қўшиқларни саралаш ва чийлаш, қўшиқ санъатини барқ урдириш борасида анча-мунча ишлар қилди. Биз унинг бу хизматларини инкор этмоқчи эмасмиз. Лекин унинг ижодий багажидаги қўшиқлар орасида ҳали ҳам тузсиз, мистик, маъносиз, бебурд шеърларни учратиш мумкин.

Мана, «Таманно» ашуласини олиб кўрайлик:

Таманнои кўзим, гулдек
жамолинг,
Тутиб маскан хаёлимда
хаёлинг,
Стуний кўнглим, ул қадри
ниҳолинг,
Бағишлар жоним роҳат
мақолинг...
Парилар эҳтиромидан
кечарман,
Неча Исо мақомидан
кечарман,
Яна Жамшид жомидан
кечарман
Етушса гар лабимга лаъли
болинг.

Бу йиғлоқи, қаландарона мисралар кимники, қачон, қайси асрда ёзилган? Буни аниқламоқ учун узоқ тарихга сафар қилишнинг хожати йўқ. Бу мисралар Тошкентда яшаб, ижод қилаётган шоир Камтар Отабоевники. Хўш, шоири замонга Исо ва Жамшид нимага керак бўлиб қолди? Наҳотки ишқ уни шунчалик одои-тамом қилиб ташлаган бўлса? Афтидан, автор енгил шуҳратга маҳлиё бўлиб, қуруқ дабдабалар кетидан чопган, ўзини мажнуннамо қилиб кўрсатиб, одамларнинг қалбини тирнамоқчи бўлган. Қўшиқ замонавийликдан жуда узоқ. Ундан ўзга асрларнинг ва ўзга замонларнинг иси келади. Бу — бугунги ҳаёт томирининг уришини сеза олмаслик, бугунги ишқимизнинг гўзаллигини кўрабилмаслик оқибатидир.

Соф муҳаббатни тараннум этувчи қўшиқлар халқимизга манзурдир. Улар йигит-қизларимизни аҳду-паймони қатъий, вафоси мустаҳкам, муҳаббати кучли бўлишга ундайди, ишдаги, турмушдаги бахтиёрликни, ҳамдамликни, дилкашликни куйлаб, кўнгилда ёқимли ҳистуйғулар уйғотади. Аммо Ўзбек давлат филармонияси концертлари репертуарларида ўсиб келаётган ёш авлодни коммунистик руҳда тарбиялашга хизмат қилмайдиган ғоясиз қўшиқлар ҳамон кенг ўрин олиб келмоқда. Мискиннинг «Бизни ташлаб», «Излайман» каби кишини умидсизлантирадиган, руҳини туширадиган, ошиқликни фақат ғарибликдан, телбаликдан иборат қилиб қўйган, концерт программаларига қайта-қайта киритиб келинаётган пессимистик характердаги қўшиқлари фикримизнинг исботидир. Ваҳоланки Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг қарорида ана шундай қўшиқлар концерт репертуарларидан чиқариб ташланиши лозим, деб таъкидлаб кўрсатилган эди.

Совет кишисининг муҳаббати қизғин, олижаноб, нафис муҳаббат. Қалбни бардам қиладиган муҳаббат. Ҳаётни бойитадиган муҳаббат. Зеро чўлга сув чиқараётган, биёбонда гул ундираётган, тоғни талқон қилаётган, дарёларга жилов солаётган ана шу муҳаббат кучи, оташи, завқи эмасми! Бинобарин, қўшиқчилар аввало масаланинг шу жиҳатига жиддий эътибор билан қарашлари, замон билан ҳамоҳанг бўлган жозибали, кучли муҳаббат куйларини яратишлари керак ва зарур.

Муҳаббат мавзуидаги яна бир хил қўшиқлар борки, улар ғоявий саёз бадиий ожиз. Уларда муҳаббат эрмак қилингандга ўхшайди. Уларни муҳаббатга пародия дейиш мумкин. Чунончи:

Қарасам қарамайсан,
Қарамасам қарайсан.
Севгингни яширолмай,
Жоним, энди қалайсан?
Иккимиз сўзлашмаймиз.
Сўзлашга ишонмаймиз.
Билишимча, жонгинам,
Бу йўлда адашмаймиз.
Кўнглимиз сўзлашарми,
Висолни кўзлашади.
Қараш билан кўнглимиз
Бир-бирин излашади.

Пўлат Мўмин шеърига ёзилган бу қўшиқнинг нимаси муҳаббатнинг файзи ва фазилати? Мисралари телва-тескари. Мазмунан бир-бирига зид. «Иккимиз сўзлашмаймиз, сўзлашга ишонмаймиз, билишимча, жонгинам, бу йўлда адашмаймиз» сатрларидан нима маъно англаш мумкин?

Шуни рўй-рост айтиш керакки, баъзи қўшиқчиларимиз қўшиқ деганда мазмун-мундарижадан олдин, мақсад-муроддан олдин шаклни, бўғинни, қофияни ўйлайдиган бўлиб қолганлар. Бу хилдагилар шеърият қонунларидан ижодий фойдаланмай, сунъий равишда қофияланган ва бир бирига зўрма-зўраки чегараланган мисраларни қалаштириб ташлайдилар. Мана, бунга мисол — Исмоилзоданинг «Раъно ўзинг» шеъри:

Боғи-роғим зийнати ҳам лолаю раъно ўзинг,
Бўстонингда ғазалхон булбули шайдо ўзим.
Қомати сарви хиромон, чеҳраси зебо ўзинг,
Боғбонинг ҳам харидоринг талабгоринг ўзим.
Бир қараш кўзни нигоҳи ҳадя қилгансан ўзинг,
Шавқу лутфинг завқи бирла доимо шодон ўзим.
Бир табассум бирла жонон шоду қилгайсан ўзинг
Шаъми ҳуснинг шўъласида доимо хандон ўзим.

Шеърий меросимизнинг у ер-бу еридан юлиб-юлқиб олинган бу парчани мустақил бадиий асар, яъни қўшиқ деб тақдим этиш ноинсофлик эмасми! Афсуски, репертуарларимизда бу хилдаги «гибрид» шеърлар якка-ягона эмас Улар шеъриятимизнинг қадрини кетказади.

Адабиёт ва санъатда ғоявийлик учун кескин кураш кетаётган бир шароитда саҳналарда баъзан халқ ашуласи ниқоби остида бачкана, зарарли ашулаларнинг айтилаётганлиги кишини ажаблантиради. Чунончи:

Мен бир куни туш кўрсам,
Кундошим ўлган эмиш,
Ялла жоним, ялла.
Юрагига ўт тушиб,
Вужуди ёнган эмиш,
Оромижоним, ялла.
Қўлимдаги узугим,
Яллажоним, ялла,
Светда ярқирайди
Мени битта ёрим бор,
Оромижоним, ялла.
Яллажоним, ялла,
Офтобда қалтирайди,
Оромижоним, ялла.

Мана сизга нафосатсиз, бачкана қўшиқнинг «ажойиб» намунаси. Бундай ғоясизлик, бадиийатдан узоқ шеърлар қачонгача концерт программаларидан ўрин олар экан?!

Никита Сергеевич Хрушчев партия ва ҳукумат раҳбарларининг адабиёт ва санъат арбоблари билан учрашувида айтганидек, биз коммунизм учун олиб борилаётган курашда ҳамма одамларни коммунистик идеаллар руҳида тарбиялаш жуда катта аҳамиятга эга. Бу эса ҳозирги вақтда партиямизнинг идеология ишидаги энг асосий вазифасидир. Биз партия ғоявий қуролининг ҳамма турларини жанговар ҳолатга келтиришимиз керак, коммунистик тарбиянинг қудратли воситаси бўлган адабиёт билан санъат ҳам ана шундай қуроллар жумласига киради. Демак, қўшиқ—бизнинг ғоявий қуролимиз. Уни занглатишга, ўтмаслаштиришга ҳеч кимнинг ҳаққи йўқ. У кишилик идеалларига хизмат қилсин, коммунизм қураётганларнинг баҳри-дилини очсин! Замон, халқ шуни талаб ва тақозо қилаётир.

Ўзбек давлат филармониясининг ижодий коллективи юқоридаги камчиликларга қатъий барҳам бериб, концерт программасини партиямиз қўяётган талабларга, коммунизм қураётган ижодкор халқимизнинг дидига мос келадиган юксак савиядаги замонавий қўшиқлар билан тўлдириши керак!

НАЗАРМАТ
С. АКБАРИЙ

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

31 МАРТДА

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

Рус тилида: 12.00 — **Физкультура билан шуғулланинг**, 12.20 — **Полк ўғли** номли бадиий фильм, 13.50 — **Инглиз тили дарси.**

Ўзбек тилида: 14.30 — **Гўзаллик оламида** (ёшлар учун).

Рус тилида: 16.50 — 1963 йил мавсумининг очилиши. **«Пахтакор» (Тошкент) ва «Шахтёр» (Донец) командалари ўртасида футбол.** Танаффус вақтида **телевизион янгиликлар.**

Ўзбек тилида: 18.45 — **Концерт** (мактаб ўқувчилари учун), 19.15— **Телевизион янгиликлар**, 19.30 — **Сатира ва юмор**, 19.55 — **Концерт** (Ўзбекистон радио ва телевидение оркестри ва солистлари ижросида).

Рус тилида: 20.55 — **Эрмитажнинг итальян скульптураси** (илмий-оммабоп фильм), 21.15 — **Концерт** (бадиий ҳаваскорлар ижросида), 21.50 — **Чет эл кинохроникаси**, 22.00 — **Муз устида фигуристлар.**

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

18.00 дан — **Фрунзе телевидение студияси эшиттиришлари.**

ТЕАТР

НАВОИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 31/III да кундуз **Боғчасарой фонтани**, кечқурун **Гулсара**, 2/IV да **Севилья сартароши.**

ҲАМЗА НОМЛИ ТЕАТРДА — 31/III да кундуз **Фурқат**, кечқурун **Олов**, 2/IV да **Тобутдан товуш.**

МУҚИМИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 31/III да кундуз **Икки билагузук**, кечқурун **Кимга тўй, кимга аза**, 2/IV да **Икки билагузук.**

КИНО

Махфий миссия — «ВАТАН», НАВОИЙ номли (кундуз ва кечқурун).

Шайтон тузоғи—«МИР», «СПУТНИК» (кундуз ва кечқурун).

99-маршрут — «ИСКРА», «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ», «ВОСТОК» (кундуз ва кечқурун).

Ҳамкасблар — «ИСКРА» (кеч соат 10 ва 10 яримда).

Любовь Яровая (1 ва 2-серия)—«ВОСТОК» (кундуз соат 1 да).

Умумий дўстимиз — «ВАТАН» (эрталаб соат 10 да).

Ургатувчилар — «МИР» (эрталаб соат 10 да), «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (эрталаб 10 да), «ВОСТОК» (эрталаб 9 ва 11 да).

Капитан Грант болалари (эрталаб соат 10 да), **12 йўловчи** (кеч 5 ва 8 яримда) — НАВОИЙ номли.

Уз измим билан — «СПУТНИК» (эрталаб соат 10 да).

ЭСТРАДА ТЕАТРИДА
1, 2, 3 апрелда
Ўзбекистон ССР халқ артисти
КОМИЛЖОН ОТАНИЕЗОВ
КОНЦЕРТЛАРИ
Концерт кеч соат 8 да бошланади.

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА
ЯНГИ АТТРАКЦИОН
Анатолий Сокол
ўз ёрдамчиси
ЭЛЕКТРОН-МЕХАНИК КИШИ
«РОБОТ» билан.
Томошалар кундуз соат 12, 3 ва кеч 7 яримда бошланади. Билетлар сотилмоқда

Бешбола кўчаси. 8-уйда турувчи **Алексей Павлович Рябошапконинг** шу уйда турувчи Надежда Михайловна Стратулатдан ажралиш ҳақидаги иши Тошкент шаҳар. Ленин район халқ судида кўрилади.

Редактор М. ҚОРИЕВ.

«Қизил Ўзбекистон», «Правда Востока» ва «Ўзбекистони Сурх» бирлашган нашриётининг босмахонаси.

Р. 06809. ИНДЕКС 64695 А. 1562.